

EESTI KEELE
LUGEMIK-TÖÖRAAMAT
VI klassile

3. OSA

Kaja Plado * Krista Sunts

EESTI KEELE
LUGEMIK-TÖÖRAAMAT
VI klassile
3. OSA

2014

Kaja Plado, Krista Sunts

Eesti keele lugemik-tööraamat VI klassile. 3. osa

Tööraamat vastab põhikooli riikliku lihtsustatud õppekava (2010) lihtsustatud õppele

Retsenseerinud Karl Karlep ja Kaie Henk

Toimetanud Tiina Helekivi

Illustreerinud Vilve Aavik-Vadi

Tehniliselt toimetanud Andero Kurm

Kujundanud ja küljendanud Eve Kurm

Fotod: Tiina Helekivi (lk 31, 32, 33, 34, 41, 42), Andero Kurm (lk 81), Wikimedia Commons

Õpetaja juhendmaterjal „Õpetamine lugemik-tööraamatu järgi lihtsustatud õppe 6. klassis” on alla laetav portaalist www.hev.edu.ee

Õppevara väljaandmist on toetanud Euroopa Sotsiaalfond ja Eesti riik programmi „Hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara arendamine” kaudu.

Programmi viib ellu SA Innove

Autoriõigus: SA Innove ja autorid, 2014

Kõik õigused kaitstud. Igasugune autoriõigusega kaitstud materjali ebaseaduslik paljundamine ja levitamine toob kaasa seaduses ettenähtud vastutuse.

ISBN 978-9949-9325-7-3 (kogu teos)

ISBN 978-9949-9325-8-0 (kogu teos, pdf)

ISBN 978-9949-9213-9-3 (1. osa)

ISBN 978-9949-9325-0-4 (1. osa, pdf)

ISBN 978-9949-9325-1-1 (2. osa)

ISBN 978-9949-9325-2-8 (2. osa, pdf)

ISBN 978-9949-9325-3-5 (3. osa)

ISBN 978-9949-9325-4-2 (3. osa, pdf)

ISBN 978-9949-9325-5-9 (4. osa)

ISBN 978-9949-9325-6-6 (4. osa, pdf)

ISBN 978-9949-9325-9-7 (õpetaja juhendmaterjal, pdf)

Trükiettevalmistus: Kirjastus Studium

Riia 15 b, Tartu 51010

Tel 7343 735, www.studium.ee

Juurdetrükk:

AS Atlex

2014

SISUKORD

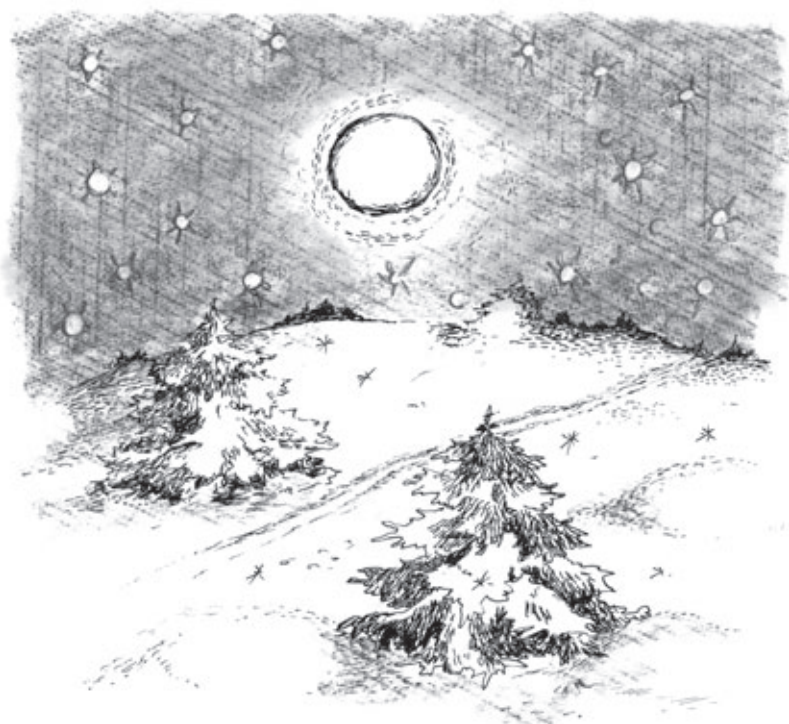
1. Talveöö J. Tamm	4
2. Metssiga	9
3. Sea voodi J. Rant	13
4. Põder	17
5. Hunt ja põder Muinasjutt	21
6. Mardi klass tegi rühmatööd	28
Villast saab lõng	31
Lina	33
Puu vill	36
Siidi saamine	39
Kokkuvõte rühmatöödest	41
7. Muinasjutt aitab meil kasvada K. Darolitš	43
8. Keisri uued rõivad Muinasjutt	47
9. Õlekõrs, süsi ja uba Muinasjutt	56
10. Viisk, põis ja õlekõrs A. Piirikivi	60
11. Kuidas Eestimaad kokku pressiti Muistend	64
12. Eestlane olla on uhke ja hää	67
Viktoriin	67
13. Jüri Jaanson	71
14. Koopajoonistest trükitud raamatuni	76
15. Maruki õpib kirjutama	80
16. Koomiks on joonistatud lugu	83
17. Richard ja raamatud A. M. Soo	86
Meenutame loetut	92
Nuputa	94
Sõnaseletusi	102

1 TALVEÖÖ

Jakob Tamm

Öö on selge. Kõrgel kuu.
 Läige üle lume.
 Härmas seisab iga puu.
 Taevaserv on sume.
 Tuled paistvad siin ja sääl
 säral läbisegi...
 Eemalt kuulda kiunuv hääl:
rigisemas regi.
 Vaikne, ilus talveilm...
 Astun üle hange...
 Ukse poole pöördub silm –
 külm on õues kange!

„Eesti lasteluule valimik I”, Avita 2000, lk 42

1. Leia luuletusest ja loe talveöö kirjeldus.

* oli selge öö	* kuu paistis
* puud olid härmas	* lumi sätendas
* regi sõitis kriuksudes	* oli väga vaikne
* akendes vilkusid tuled	

2. Joonista eelnevas ülesandes rea lõppu:

* mida luuletaja võis näha

* mida luuletaja võis kuulda

3. Leia luuletusest riimuvad sõnad ja kirjuta.

kuu –

sääl –

(läbi)segi –

(talve) ilm –

hange –

lume –

4. Leia ja jooni lähedase tähendusega sõnad.

regi – kelk, vanker, saan, rong
sume – hämar, suvine, mahe, kare
kiunub – vingub, piiksub, kriuksub, karjub
rigiseb – ragiseb, krigiseb, sahiseb, kõlab
sääl – hää, seal, siin, eemal

5. Asenda sulgudes olevad sõnad lähedase tähendusega sõnaga.

.....

Oli (*pilvitu*) talveöö. Taevas (*siras*)
 täiskuu ja lumi (*läikis*) kuuvalguses. Oli väga (*tasane*)
 ja ilus talveöö. Majade akendest (*paistis*) valgust. Kaugelt oli kuulda
 reejalaste (*kriginat*) Talveöö oli (*pakaseline*)
 Inimestele tegi külm liiga, seega oli tarvis (*mugavasse*)
 tuppa minna.

väga külm, kiunumist, selge, säras, sätendas, kumas, hubasesse, vaikne

6. Loe saadud jutuke. Kirjuta pealkiri.

7. Loe luuletust erinevalt.

- * sosinal
- * vaikse häälega
- * valju häälega
- * aeglaselt
- * kiirustades
- * lauldes

Mis esitusviis annab kõige paremini edasi selle luuletuse meeleolu?

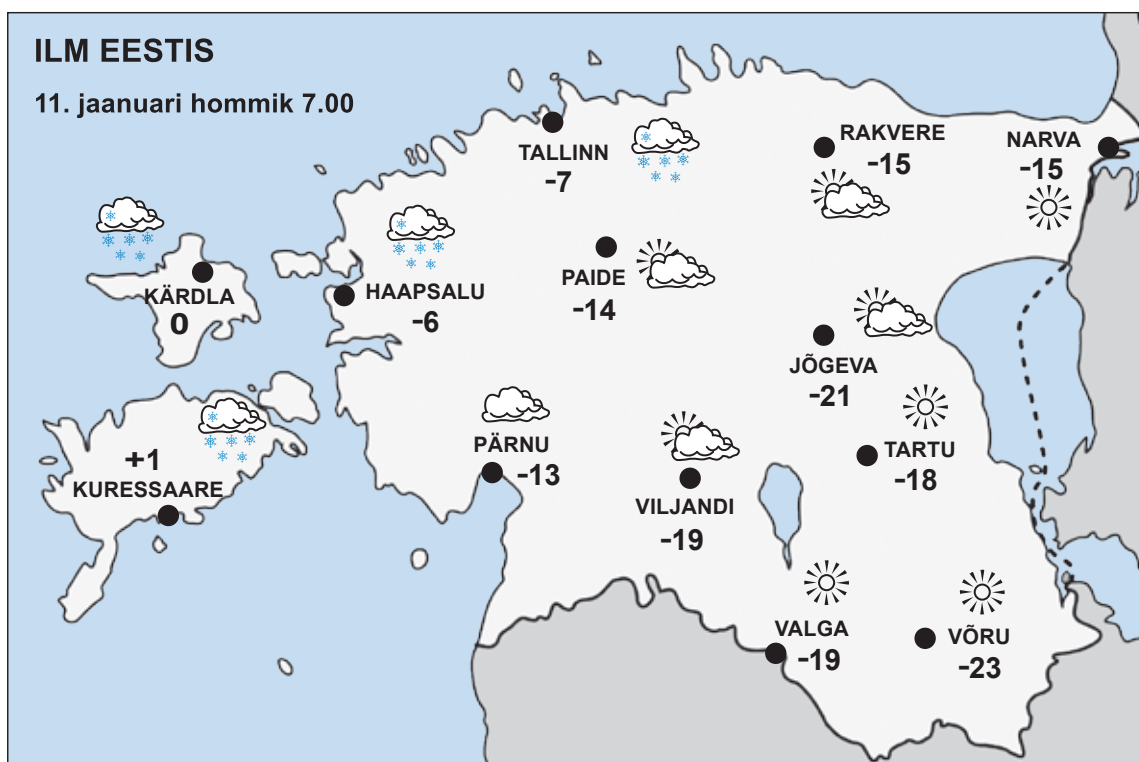
8. Tutvu ilmakaardiga.

Ilmamärkide tähendused

	päiksepaisteline		pilves
	vahelduva pilvisusega		sajab lund

9. Täida ilmakaardi abil tabel.

Linn	Õhutemperatuur	Pilvisus, sademed
Tallinn	-7	sajab lund
Kuressaare		
Võru		

	-15	
Tartu		
Valga		
	-13	pilves

10. Vasta ilmakaardi abil küsimustele.

1. Kus oli 11. jaanuari varahommikul kõige külmem ilm?
2. Kus oli 11. jaanuari varahommikul kõige soojem ilm?
3. Kus näitas kraadiklaas 0 kraadi?
4. Missugune oli ilm kella seitsme ajal Paides?
5. Missugune oli taevast Lõuna-Eestis?
6. Kus oli külma rohkem kui 20 kraadi?
7. Mis linnades oli kella seitsme ajal ühesugune temperatuur?

11. Jooni alla sisuliselt lähedased laused.

1. Külma oli rohkem kui 10 kraadi.

Temperatuur oli kõrgem kui -10 kraadi.
Ilm oli soojem kui -10 kraadi.
Temperatuur oli madalam kui -10 kraadi.

2. Võrus oli külma rohkem kui 20 kraadi.

Võrus oli temperatuur madalam kui -20 kraadi.
Võrus oli külmem kui -20 kraadi.
Võrus oli temperatuur kõrgem kui -20 kraadi.

3. Hommikul oli Pärnus 13 külmakraadi.

Pärnus oli külmem kui -13 kraadi.
Pärnus oli temperatuur madalam kui -10 kraadi.
Pärnus oli külma -13 kraadi.

4. Saaremaal langes öösel temperatuur alla nulli.

Saaremaal olid öösel miinuskraadid.
Saaremaal oli öösel temperatuur madalam kui 0 kraadi.
Saaremaal oli öösel soojem kui 0 kraadi.

12. Kirjuta lünka puuduvad sõnad. Kasuta ilmakaarti, vajadusel palu abi.

11. ...**jaanuari**... varahommikul kell sadas lund Kuressaares, Haapsalus, ja Kõige külmem oli , seal näitas kraadiklaas Kui temperatuur on madalam kui 20 kraadi, siis ei pea õpilased Külmapüha võisid pidada ka elavad lapsed. Lastel, kes elavad Saaremaal, oli sel hommikul võimalus ehitada ja pidada.

13. Koosta ilmateade tänase päeva kohta oma kodukohas.

Loe ilmateade ilmekalt. Seisa Eesti kaardi ees ja matki TV-s nähtut ilmateadustajat

Täna jaanuaril on

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

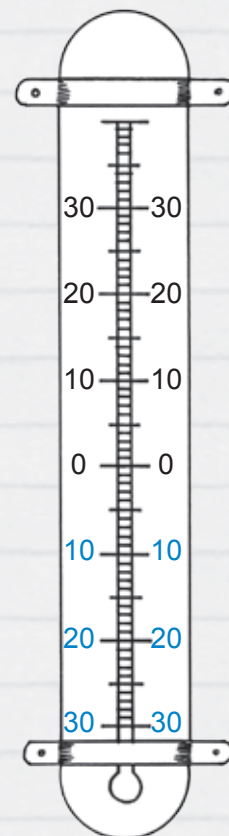
.....

.....

.....

.....

.....

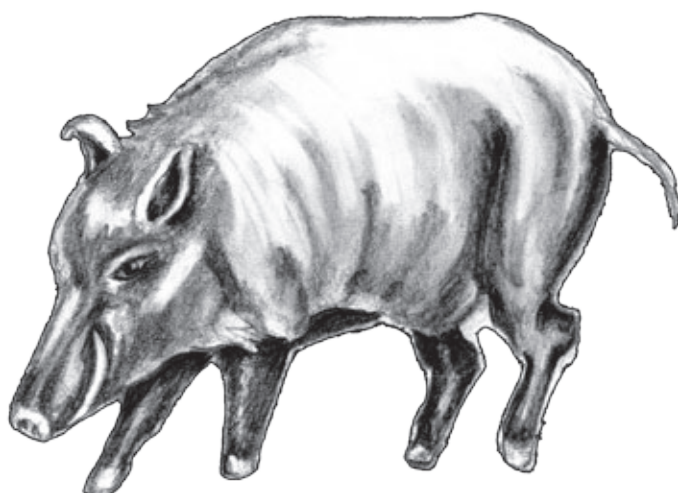

Kas tead?

Õpetaja küsis laste käest, mida nad teavad metsseast. Ta palus enne teksti lugemist õpilastel täita küsitluslehe.

Vaata, mida Mart arvas.

Kas tead?	MARDI arvamus	Minu hinnang	Õige vastus
Kes on kult?	isasloom	+	
Kuidas nimetatakse kuldi silmahambaid?	tüükad	-	
Mida metssead söövad?	kartuleid		
Kui palju kaalub metssiga?	100 kilo		
Missugused on metssea põrsad?	triibulised		
Kes on metssea vaenlased?	hundid		
Mis kahju teevad metssead?	songivad kartulipõldu		

METSSIGA

LEVIK Eestis elab kõikjal.

VÄLIMUS Keha eesosa on kõrgem ja tugevam kui tagaosa. Turjal on tugevad harjased. Ninamik on tugeva tundliku kärsaga. Silmahambad on hästi arenenud ja kasvavad isasloomadel kogu elu jooksul. Isalooma ehk kuldi silmahambad on kihvad.

VÄRVUS Karvkate on mustjaspruunist hallikaspruunini. Pörsastel on kollakaspruunid pikitriibud.

KAAL ja **PIKKUS** Kaaluvad keskmiselt 200 kg, kuldi keha pikkus on 1,5 m.

ELUIGA 10–20 aastat.

SIGIMINE Emis sünnitab märtsis või aprillis. Pesakonnas on 4–12 pörsast. Pörsaste toiduks on emapiim.

ELUVIIS Kuldid liiguvad üksikult. Emised ja noorloomad on koos. Liiguvad peamiselt videvikus ja öösel, talvel võivad ka päeval ringi liikuda.

TOITUMINE Metssiga on kõigesööja. Toitub nii taimede maapealsetest kui ka maa-alustest osadest. Sööb ka putukaid ja nende vastseid, linnumune ja -poegi, vihmausse, surnud loomi.

VAENLASED Vaenlasteks on hundid ja karud, pörsastele ka ilvesed.

NIMETUSED Emasloom on emis, isasloom kult, pojad on pörsad ja noorloomad on kesikud.

RAHVAPÄRANE NIMETUS Kutu.

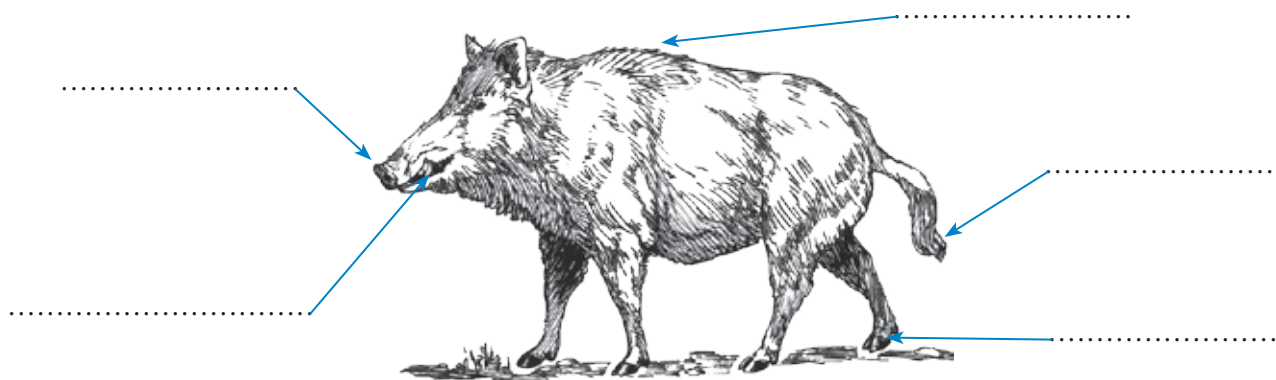

1. Loe laused. Kriipsuta üleliigsed sõnad maha.

Metssea rahvapärane nimetus on metsakutsa, kutu, sarvik. Tema keha katab punakas, rohekas, pruunikas karvakate. Ninaks on metsseal lont, nokk, kärss. Isasloomi, emasloomi, poegi nimetatakse kultideks. Kuldid liiguvad tavaliselt karjas, üksikult. Emasloom ehk emis sünnitab jaanuaris, veebruaris, märtsis või aprillis. Tavaliselt on metssea pesakonnas 4–12 poega, põrsast. Metssea põrsad on täpilised, ruudulised, triibulised, laigulised. Täiskasvanud metssiga kaalub 10, 50, 500, 200 kilogrammi. Metssiga on taimetoiduline, lihatoimeline, segatoiduline. Metssiga võib elada 20, 50, 100 aastaseks. Metssigade vaenlasteks on põdrad, ilvesed, karud, rebased, hundid, kitsed.

2. Kirjuta nooltele: kärss, sõrad, turi, kihvad, saba.

3. Ühenda joonega.

KULT

EMIS

PÕRSAS

KESIK

4. Räägi metsseast. Kasuta abiks skeemi ja tugisõnu.

VÄLIMUS

TOITUMINE

PALJUNEMINE

ELUVIIS,
LIIKUMINE

KES?

- * isasloom
- * emasloom
- * pojad
- * rahvapärane nimetus

- * turi
- * kärss
- * kihvad
- * värvus
- * suurus

- * üksikult
- * koos
- * öösel
- * päeval

- * kõigesööja
- *
- *
- *

5. Täienda viimast osa (liikumine, eluviis) pärast pala „Sea voodi” (lk 13) lugemist. Räägi, mida Mart teada sai.

liiguvad ringi
peamiselt (*millal?*)
.....

METSSEAD TALVEL

magamisase
on (*kus?*)
.....

magavad peamiselt
(*millal?*)

metssigade rada
on (*missugune?*)
.....

koos käivad
ja kesikud

3 SEA VOODI

Jüri Rant

Krants oli sel ööl väga rahutu. Ta haukus ukse juures seni, kuni välja sai. Ja siis hakkas õuelt kostma kurja lõrinat.

„Metsloomad liiguvad,” ütles vanaisa.

Hommikul läksid Mart ja vanaisa vaatama, kuhu metsloomad olid liikunud. Ennäe, nende kartulipõllule!

„Tulid kontrollima, kui palju kartuleid me oleme mulda jätnud,” tähendas vanaisa.

Kartuleid oli ilmselt vähe mulda jäänud. Seakari oli paaris kohas tustinud ...

Mart uuris sigade rada. See oli nagu kraav lumes. Seda mööda oli hea kerge liikuda. Kõik kesikud olid käinud üksteise kannul.

„Kuhu sigade rada metsas viib?” tahtis Mart teada.

„Eks otse magamistuppa,” teadis vanaisa. „Metssiga on ööloom. Öösel käib söömas, päeval magab.”

Mart ei saanud enam rahu.

„Lähme sigade magamistuba vaatama,” ajas Mart peale seni, kuni vanaisa nõusse jäi.

Searada viis algul läbi lepiku, siis läbi kuusiku. Mitte sugugi otse, vaid kiveriti-kõveriti. Vanaisa ütles, et karja ema käib alati kõige ees. Mardi arvates oli karja juht raja väga rumalasti valinud. Ta oli justkui nimelt kõige paksemat padrikut otsinud, tihti mahalangenud puude alt läbi pugunud. Mart hakkas küürutamistest juba väsima, kui nad lõpuks tihedasse kuusesalka jõudsid.

„Siin see voodi vist peaks olema,” arvas vanaisa.

Eks oligi. Kõrge kahara kuuse all noorte kuuskede ringis mustendas mets-sigade voodi. Mart pani peo asemele, see tundus soe. Küllap oli seakari alles mõned minutid tagasi siin pikutanud. Lumises metsas tundus kuiv ja pehme seavoodi nii meelitav, et Mart proovis selles lebada.

1. Vasta küsimustele teksti abil (T) või mõtle vastus ise (M).

1. Millest vanaisa aru sai, et metsloomad öösel ringi liikusid?
2. Mis kinnitas vanaisa arvamust, et metsloomad öösel ringi liikusid?
3. Mille järgi sai vanaisa aru, et metssead on kartulipõllul songinud?
4. Mida sai Mart sigade jäljerida uurides teada?
5. Kes tegi ettepaneku sea magamisaseta otsima minna?
6. Mille järgi arvas Mart, et sead on käimisraja rumalasti valinud?
7. Miks olid sead käänulise tee valinud?
8. Kus asus metssigade magamisase?
9. Mille põhjal Mart arvas, et metssead olid hiljuti oma asemel olnud?
10. Kuhu võisid metssead edasi liikuda?

2. Otsusta, kas väide on õige või vale.

	Väide	Õige	Vale
1.	Koer andis sigade tulekust haukumisega märku.		
2.	Metskitsed olid kartulipõllul tuhninud.		
3.	Mart ja vanaisa läksid mööda metssigade jälgi.		
4.	Metssead on tööloomad ja söövad päeval.		
5.	Metssigade jäljed olid üksteise järel reas.		
6.	Metssigade puhkepaik oli kuuskede all.		
7.	Vanaisa arvas, et sead lahkusid pesast juba öösel.		
8.	Mart tundis lõhna, kui ta käe sigade magamiskohale pani.		
9.	Mart lebas metssigade asemel.		

3. Paranda valed väited õigeteks.

4. Märki, kummast tekstist teavet said.

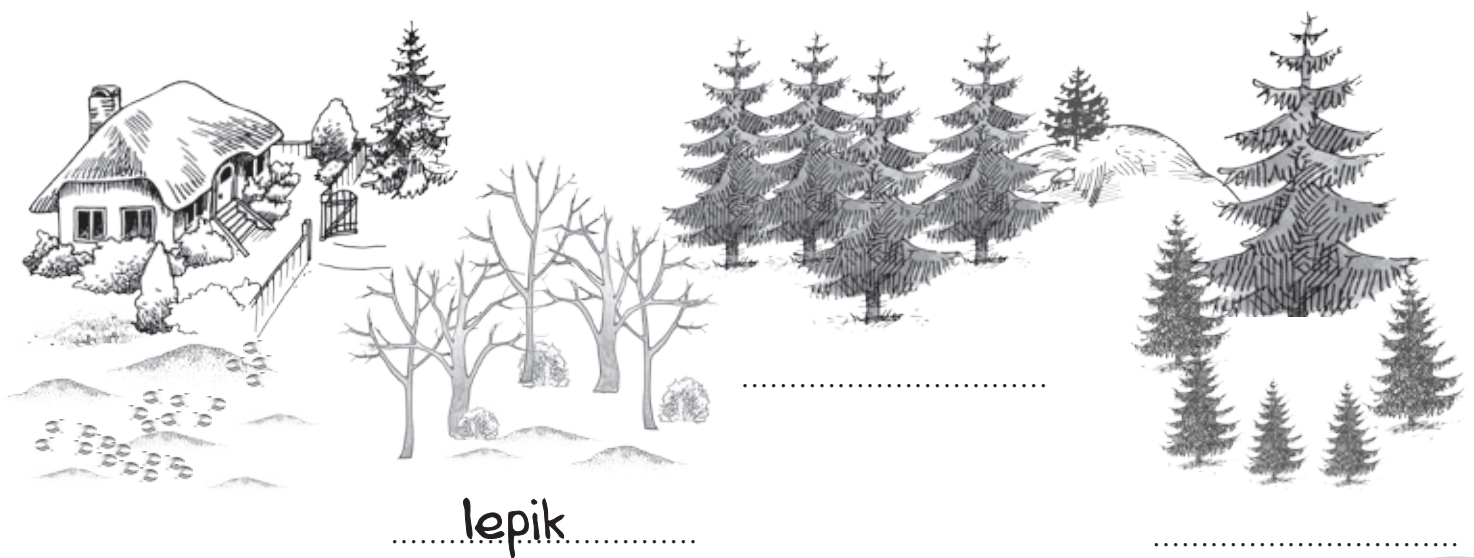
	Metssiga	Sea voodi
1. Metssead songivad ja otsivad põllult kartuleid.		
2. Metssiga sööb öösel, päeval ta magab.		
3. Talvel võivad metssead ka päeval ringi liikuda.		
4. Emised ja kesikud liiguvad koos.		
5. Ühel emisel võib olla 4–12 põrsast.		
6. Vana emis on karja juht ja käib kõige ees.		
7. Sigade liikumistee on käänuline.		
8. Sigade magamisase on tihedate kuuskede all.		

5. Võrdle tekste „Sea voodi” ja „Metssiga”.

1. Kummas tekstis oli rohkem teavet?
2. Kumba teksti oli sul huvitavam lugeda? Miks?

6. Leia skeemil ja märki nooltega sigade liikumistee.

Kirjuta punktiirile sõnad: *kartulipõld*, *kuusik*. Joonista magamisase.

7. Räägi, kuidas Mart ja vanaisa metssigade magamisaset otsisid.

Kasuta skeemi abi.

1. Mida nägid Mart ja vanaisa kartulipõllul?
2. Mille järgi Mart ja vanaisa edasi liikusid?
3. Kus oli sigade magamisase?
4. Missugune oli sigade magamisase?

8. Loe Taneli kirjutatud juttu metssigade külaskäigust. Otsusta, kas kõik on korras. Nummerda laused õigesti ja loe uuesti.

- ☐ Mart tahtis teada, kuhu sigade rada viib.
- ☐ Kõver rada viis läbi lepiku ja kuusiku paksu padrikusse.
- ☐ Vanaisa ütles, et metssead käivad öösel ringi ja magavad päeval.
- ☐ Hommikul läks vanaisa koos Mardiga sigade jälgi vaatama.
- ☐ Metssead tuhnisid öösel vanaisa kartulipõllul.
- ☐ Metssead olid pesast alles hiljuti lahkunud, sest magamisase oli veel soe.
- ☐ Mart ja vanaisa läksid mööda sigade jäljerada.
- ☐ Kõrge kuuse okste all oligi metssigade voodi.

9. Vaata tabelist (lk 9), mida Mart enne lugemist metssea kohta teadis. Vajadusel paranda või täienda.

KAS TEADSID, et

- * metsseakuldil kasvavad kihvad kogu elu. Kihvade suuruse ning kuju järgi saab määrata looma vanust.
- * metssead on „mudamaadlejad”. Nad püherdavad mudas. Nahale jäänud porikiht kaitseb metssiga verd imevate putukate eest.
- * metssigadel on roiete piirkonnas tugev nahaalune kaitsekiilp, mis kaitseb teda vastase kihvahoopide eest.
- * metssea lemmiktoidud on võilill, teeleht, teravili ja kartul.
- * metssea sugulased on kääbussiga, habesiga, tüügassiga ja jõesiga, kodustatud metsseast arenes kodusiga.
- * metssigade askeldusi talvises metsas saad vaadata internetivahendusel www.looduskalender.ee

4 PÕDER

Kas tead?

Täida tabeli veerg „Vastus” oma teadmiste põhjal.

Kas tead?	Vastus	Hinnang (+/-)	Õige vastus
Kuidas nimetatakse isast põtra?			
Kas emasel põdral on sarved?			
Kuidas nimetatakse põdra lapsi?			
Kui palju võib kaaluda põdrapull?			
Mida põdrad söövad?			
Mida söövad vastsündinud põdravasikad?			
Mis kahju teevad põdrad metsale?			

PÕDER

LEVIK Põder elab Eestis nii mandril kui ka saartel.

VÄLIMUS Põdral on pikad laiade sõrgadega jalad, pikk ülamokk (seetõttu näib nina kongus) ning kuni 40 cm pikkune habe lõua all. Labidakujulised sarved ehivad ainult põdrapullide pead, emasloomal sarvi pole.

VÄRVUS Karvkate on mustjaspruunist hallikaspruunini.

PIKKUS ja **KAAL** Kõrgus umbes 2 meetrit, pikkus kuni 3 meetrit. Täiskasvanud põdrad kaaluvad 100–300 kg. Põdrapull võib olla tunduvalt raskem, kuni 600 kg.

ELUIGA 10–20 aastat.

SIGIMINE Pojad sünnivad aprillis, mais. Vasikaid võib ühel emasloomal olla 1–2. Vasikad on kaetud pruunika titekarvaga. Vasikate esmaseks toiduks on emapiim.

ELUVIIS Põder vahetab tihti elupaika, suvel eelistab elada soostunud metsas. Talvel eelistab kuivemaid okaspuumetsi. Põdrad elavad üksikuna või väikestes rühmades, talvel võivad kujuneda väikesed karjad.

TOITUMINE Põder on taimtoiduline loom. Talvel sööb puude-põõsaste peenemaid oksid, okaspuude koort ja samblikke.

VAENLASED Vaenlasteks on hundid ja karud, põdravasikatele ka ilvesed.

NIMETUSED Emasloom on põdralehm, isasloom on põdrapull ja järglased on põdravasikad.

RAHVAPÄRASED NIMETUSED Sarvik, metsauhkus.

1. Täienda eelneva teabe abil teksti. Kirjuta lünka puuduvad sõnad.

..... on Eesti suurim metsloom. Ta võib kasvada meetri kõrguseks ja kuni meetri pikkuseks. Täiskasvanud loomad kaaluvad – kilogrammi, põdrapulli kaal võib olla üle poole tonni. Rahvasuus hüütakse põtra ka ja metsauhkuseks. Emast põtra nimetatakse, isast põdrapulliks. Sarved on ainult Sarvi läheb tal sügisel vaja, sest siis on ees võitlused teiste pullidega. Põdraema sünnitab korraga poega. Põdravasikad on sündides kaetud titekarvaga.

Põdrad ontoidulised loomad. Talvel söövad nad puude ja põõsaste peenemaid, okaspuude ja

2. Kirjuta pildi juurde: *põdrapull, põdralehm, põdravasikas*.

.....

.....

.....

3. Räägi põdrast. Kasuta abiks skeemi ja tugisõnu.

VÄLIMUS

TOITUMINE

PALJUNEMINE

ELUVIIS,
LIIKUMINE

KES?

- * isasloom
- * emasloom
- * pojad
- * rahvapärane nimetus

- * talvel
- * suvel

- * jalad
- * moka
- * sarved
- * värvus
- * suurus

Taimtoiduline:

- *
- *
- *

4. Vaata tabelit (lk 17).

Otsusta, kas teadsid õigesti. Vajadusel paranda ja täienda.

VALLATUD PÕDRAD ROOTSIS

Põder õunaraksus

Õhtupimeduses töölt koju jõudnud Per Johansson kuulis aias imelikku naeru meenutavat häälsust. Kui ta asja lähemalt uuris, leidis ta õunapuu okste vahele kinni jäänud põdra.

Mees kutsus naabrid appi. Koos üritasid nad looma oksarägastikust vabastada, kuid see ei õnnestunud. Mehed löikasid puult isegi mõned oksad maha. Alles kohale saabunud tuletõrjujatel õnnestus puuoksi nii painutada, et põder vabadesse pääses.

Per Johanssoni arvates oli loom käärinud õunu söönud, purju jäänud ja tasakaalu kaotanud. Sügisel, kui puud on õunu täis, on purjus põdrad Rootsis tavaline nähtus.

Käärinud õunu söönud põder varastas Rootsis ühe pere õuelt lastekiige

Ühel hommikul avastas pereisa, et aed on segi pööratud ja maas vedelevad näritud õunad. Ka lastekiik oli õuelt kadunud. Mees aimas, et aias on pidutsemas käinud põder. Lapsed said kiige tagasi, see asus maja lähedal puu otsas.

Lühendatult ajalehest „Õhtuleht”
07.09. 2011 ja 15.09. 2011

5 HUNT JA PÕDER

Muinasjutt

1 Põder jalutas metsas ja kuulis appihüüdu. Ta läks hääle suunas edasi. Põder nägi, et tuul oli suure kuuse ümber lükanud. Kuuse latv oli hundi peal ja hunt oli siruli kuuse ladva all. Hunt ei pääsenud kuuse alt välja ja ulgus haleda häälega. Hunt palus: „Ole hea, löö sarved külge! Aita mind siit välja!”

Põder kahtles: „Aga ei tea, kas ma ikka jõuan.”

„Katsu vähemalt, pai vennas!” nurus hunt viimses hädas.

Põder lükkas sarved kuuse alla ja võttis kokku kogu rammu. Ta kergitaski raske puuladva nii kõrgele, et hunt selle alt välja pääses.

„Olen ikka tõesti tugev loom!” imestas põder ja tahtis edasi minna.

2 Hunt tõusis püsti ja vaatas oma kalli kasuka üle. Kasukas oli terve ja korras. Hunt jooksis kohe põdra juurde, pörutas jalaga vastu maad ja käratas kurjalt: „Pea kinni! Ära liigu enam sammugi!”

„Tohoh, miks ma ei peaks siis enam sammugi liikuma?” küsis põder.

„Sa oled nüüd minu jahisaak ja ma söön su ära!” karjus hunt.

„Kannata, kannata. Mina olin see, kes su surmasuust päästis,” ütles põder.

„See ei puutu asjasse. Nüüd muudkui nahk maha!” kurjustas hunt.

3 Põder ja hunt vaidlesid ja tülitseksid tubli tükk aega. Nad ei jõudnud mitte kuidagi üksmeelsele kokkuleppele. Viimaks tegi põder hundile ettepaneku: „Otsime mõne kolmanda looma. Las tema mõistab kohut ja ütleb, kummal meist õigus oli.”

„Hea küll, otsime kolmanda,” oli hunt nõus.

Hunt ja põder hulkusid mööda metsa ja otsisid kohtunikku. Neile tuli vastu karutaat. Karu kuulas mõlema looma kaebuse kannatlikult ära. Ta jäi mõttesse ja lausus tüki aja pärast: „Mina ei oska teile siin mingisugust nõu anda. Tuleb minna sündmuskohale ja seal seda asja uurida.”

4 Hunt, põder ja karu läksidki siis kolmekesi mahakukkunud kuuse juurde. Karu kõndis ümber kuuse ja ütles põdrale: „Põder, pane sarved kuuse ladva alla. Näita, kas sa ikka jõuad seda puu latva üles tõsta.”

Põder lükkas sarved kuuse alla ja tõstis selle üles. Seejärel ütles karu hundile: „Hunt, poe nüüd sinna okste vahele. Näita, kas sa mahudki nii kitsasse kohta.” Hunt tegi nagu karu käskis.

Siis ütles karu põdrale: „Põder, lase nüüd kuusk tagasi oma kohale.” Põder laskis kuuseladva alla. Hunt oli jälle puu all vangis nagu ennegi. Vaevalt, et keegi kurja hunti enam päästa soovis.

1. Pala on jaotatud neljaks osaks. Vali igale osale pealkiri.

☐ Põder päästis hundi.	☐ Hunt palus põdra käest abi.
☐ Hunt tahtis põdra maha murda.	☐ Hundi kasukas oli terve.
☐ Hunt ja põder vaidlesid.	☐ Hunt ja põder kutsusid karu kohtumõistjaks.
☐ Karu karistas kurja hunti.	☐ Hunt oli jälle puu all vangis.

2. Loe esimene osa ja vasta küsimustele.

1. Mida põder metsas jalutamise ajal kuulis?
2. Mida põder metsas nägi?
3. Mida hunt põdralt palus?
4. Kuidas põder hundi ära päästis?

3. Asenda sulgudes olev sõna tekstist leituga.

1. Põder kuulis metsas (*keegi kutsus abi*)
2. Põder nägi, et tuul oli suure puu (*pikali ajanud*)
3. Hunt oli (*pikali*) kuuse ladva all.
4. Hallivatimees ei pääsenud välja ja (*kiunus*) haledalt.
5. Põder (*tõstis*) puuladva kõrgele ja hunt pääses välja.

4. Tee esimese lõigu kohta kokkuvõte. Lõpeta laused.

1. Tuul murdis suure kuuse maha ja
2. Hunt oli kuuse all ja
3. Põder kuulis hundi hädakisa ja
4. Põder tõstis puu sarvedega üles ja

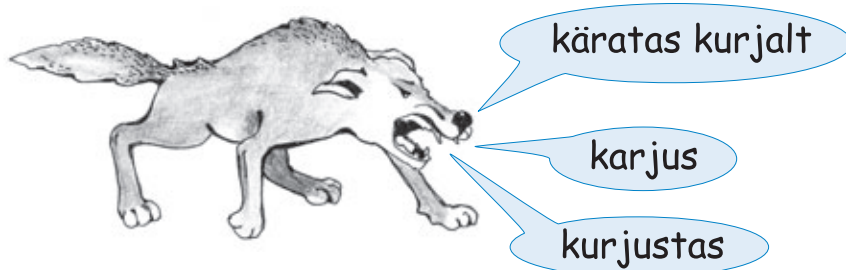
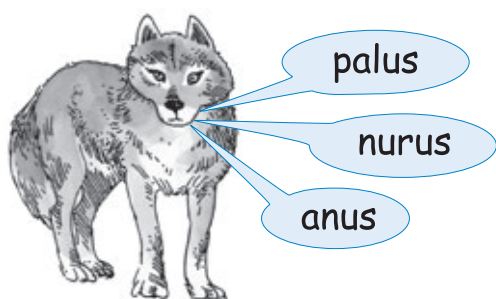

5. Räägi, mis pildi joonistad esimese lõigu kohta.

6. Loe teine lõik ja vasta küsimustele. Märki, kas leidsid vastuse tekstist (T) või mõtlesid ise (M).

1. Mida tegi hunt pärast seda, kui pääses kuuse alt välja? ☐
2. Kelleks hunt nimetas oma päästjat? ☐
3. Mille üle hunt ja põder vaidlesid? ☐
4. Milles hunt ja põder kokkulepet ei saanud? ☐
5. Kuidas käitus hunt, siis
 - * kui ta hädas oli? ☐
 - * kui hädaoht möödus? ☐

7. Loe ja jooni hundi kõne esimeses ja teises osas.

Mis muutus toimus hundi kõnes? Miks?
Loe neid lauseid ilmekalt.

8. Räägi, mis pildi joonistaksid teise lõigu juurde.

9. Loe kolmas ja neljas lõik. Vasta küsimustele lühidalt.

1. Mis ettepaneku tegi põder hundile?
2. Milleks oli loomadele kohtumõistjat tarvis?
3. Miks karu ei teinud kohe oma otsust?

mida mõtles?

mida ütles?
4. Mis plaani karu välja mõtles?
5. Milleks karu tegi ettepaneku mahalangenud puu juurde minna?

mida ütles?

mida mõtles?
6. Mida karu käskis põdral kuuse juures teha?
7. Mida karu käskis hundil kuuse juures teha?
8. Mis karistuse sai hunt?
9. Mis aitas karul hunti karistada?

☐ kavalus

☐ tarkus

☐ jõud

☐

☐ rumalus

10. Mõtle, mida võisid hunt ja põder karule rääkida. Lõpeta laused.

PÕDER: Mina jalutasin metsas ja kuulsin (*mida?*)

Ma nägin, et hunt oli (*kus?*)

Mina tõstsin puu üles (*millega?*)

Hunt pääses vabaks ja siis ta (*mida lubas?*)

HUNT: Tuul murdis suure kuuse maha ja mina jäin (*kuhu?*)

Põder tuli ja (*mida tegi?*)

Mina pääsesin (*mille alt?*) välja.

Põder on minu jahisaak ja ma (*mida teen?*)

11. Mõtle, mida võis karu endamisi arutleda.

Hunt ja põder tulid
Ma ütlesin neile, et pean enne
Mul tuligi hea mõte. Ma karistan hunti selle eest,
et

12. Leia tekstist ja jooni, mida ütles karu

- * põdrale ja hundile
- * põdrale
- * hundile

13. Räägi, mis pildi joonistad kolmanda ja neljanda lõigu juurde.

14. Arutle ja põhjenda.

1. Mis abi ootas hunt karu käest?
2. Missugust kohtuotsust lootis põder kuulda?
3. Kas karu oli
 - * aeglase mõtlemisega?
 - * kaval?
 - * taibukas?
4. Kuidas hindad karu käitumist?
5. Kuidas hindad põdra käitumist?

15. Asenda sulgudes olevad sõnad tekstist leitunga.

1. Põder ja hunt kutsusid karu (*kohtumõistjaks*)
2. Karu kutsus hundi ja põdra (*toimumispaigale*)
3. Põder (*kergitas*) puuladva sarvedega üles.
4. Hunt (*ronis*) puu alla tagasi.
5. Põder laskis puuladva tagasi ja hunt jäi sinna (*lõksu*)

16. Leia vastus tekstist. Märki, mitmendast lõigust vastuse leidsid.

1. Mis juhtus hundiga, kui tuul suure kuuse maha murdis? ☐
2. Kuidas põder hundi surmasuust päästis? ☐
3. Kuidas hunt tahtis põdrale päästmise eest tasuda? ☐
4. Mida otsustas kohtunik karu? ☐

17. Arutle.

1. Muinasjutus olid tegelasteks loomad. Kas nii võib juhtuda ka inimestega?
2. Iseloomusta loomade vahelisi suhteid tabeli abil.

KES?	MIDA TEGI?	MISSUGUNE?	MIS OLI TULEMUS?
PÕDER (abistaja)	aitas vaenlast	abivalmis	oli jahisaagiks sattus ohtu
HUNT (saagi jahtija)	sattus hätta sai puu alt välja	õnnetu tänamatu näljane	tahtis põtra maha murda
PÕDER	oli hädas otsis kohtunikku	õnnetu taibukas	segadus: kes on kelle jahisaak? kohtusid karuga
KARU (kohtunik)	leidis lahenduse	tark kaval	põder elus ja vaba hunt vangis

3. Kelle vea tõttu oli põdra elu ohus?

Iga teo puhul on vaja mõelda, mis see võib kaasa tuua.

18. Leia, mis selles jutus:

OLI MUINASJUTULINE

VÕIS TEGELIKULT JUHTUDA

19. Õpilased jutustasid muinasjuttu kordamööda. Otsusta, kas kõik on korras. Paranda ja loe uuesti.

1. Anna-Miia Hunt palus põdra käest abi

Hunt ja põder vaidlesid tükk aega, aga ei jõudnud kokkuleppele. Viimaks tegi põder hundile ettepaneku otsida kolmas loom, kes õigust mõistaks. Hunt oli sellega nõus ja nad hakkasid kohtunikku otsima. Neile tuli vastu karu. Karu kuulas mõlema looma jutu ära. Ta jäi mõttesse ja tegi ettepaneku minna puu juurde tagasi.

2. Taaniel Hunt unustas põdra heateo

Põder kuulis appihüüdu. Ta läks hääle suunas ja nägi mahamurdunud puud. Kuuse all lamas hunt ja hüüdis appi. Põder lükkas sarved kuuse alla ja tõstis puutüve nii kõrgele, et hunt välja pääses. Põder tahtis edasi minna.

3. Sander Karu hakkas hundile ja põdrale kohtumõistjaks

Hunt, põder ja karu läksid mahakukkunud kuuse juurde. Karu tahtis näha, kuidas kõik oli juhtunud. Ta käskis põdral sarved kuuse ladva alla panna ja puu üles tõsta. Põder lükkaski sarved kuuse alla ja tõstis selle üles. Seejärel tahtis karu, et hunt poeks uuesti kuusetüve alla. Hunt tegi nagu karu käskis. Nüüd laskis põder kuuse tagasi oma kohale vajuda. Hundi kurjus sai tasutud ja ta oli jälle puu all vangis.

4. Marten Kuri hunt sai karistuse

Hunt jooksis põdra juurde ja ei lubanud tal ära minna. Kriimsilma arvates oli põder tema jahisaak. Ta kavatses looma kohe maha murda ja ära süüa. Loomulikult ei olnud põder sellega nõus, sest tema oli ju hundi elu päästnud.

20. Jutusta muinasjuttu osade kaupa.

Kasuta abiks ülesandeid 3, 4, 7, 10, 15 ja 19.

1. Hunt palus põdra käest abi.
2. Hunt unustas põdra heateo.
3. Karu hakkas hundile ja põdrale kohtumõistjaks.
4. Kuri hunt sai karistuse.

MARDI KLASS TEGI RÜHMATÖÖD

Inimeseõpetuse tunnis tuli õpetaja Maret lagedale mõttega, et õpilased võiksid mõne tunni iseseisvalt tööd teha. Õpetaja arvates tuleks rühmatööd proovida. Pärast tutvustaks iga rühm teistele oma töö tulemusi. Lastel oli hea meel. Õpilased tulid mõttele, et õpetaja jätab neid omapäi ja siis on lõbu laialt. Õpetaja aga lausus, et tema ei lähe kuskile. Tal tuleb aidata meil materjali otsida ja tööd kokku seada.

Õpetaja jaotas õpilased klassis nelja rühma. Igal rühmal tuleb uurida raamatutest või internetist, kust ja kuidas saab erinevaid lõngu ja niite. Mardi gruppi kuulusid veel Urmo, Maris ja Hanna. Nad loosisid ja said sedeli sõnaga LINA. Teised uurimisteemad olid: VILL, PUUVILL ja SIID. Õpetaja ütles, et need kõik on **looduslikud tekstiilkiud**. Igal rühmal tuleb välja selgitada, kust ja kuidas neid kiudaineid saadakse. Õpetaja Mareti arvates tuleb sellele tööle kulutada vähemalt kolm ainetundi. Ta kirjutas tahvlile kava:

1. tund	Materjali otsimine	arvutiklass, raamatukogu
2. tund	Uurimuse koostamine	arvutiklass
3. tund	Uurimuste esitus	VI a klassiruum

Mardi rühmakaaslane Urmo arvas, et otsimist tuleks alustada internetist. Sealt peaks kindlasti midagi lina kohta leidma. Teised olid sellega päri ja nad suundusidki arvutiklassi. Mardile meenus, et Maarjal on kodus värviliste piltidega raamat „*Kuidas väike mutt endale püksid sai*”. Poiss teadis, et mutt kasvas linataimi ja kitkus need sügisel välja. Seejärel tegi mitmeid toiminguid, et saada kanga kudumiseks linast niiti. Tal olid igas töös teised loomad abiks. Mart rääkis sellest raamatust teistelegi. Kaaslased arvasid, et see on muinasjutt ja ei tule tõsise uurimuse juures arvesse.

Töö kulges plaanipäraselt ja kolmandaks tunniks olid rühmadel ettekanded valmis.

1. Vasta küsimustele teksti abil.

1. Kelle mõte oli rühmatööd teha?
2. Mida mõtlesid lapsed iseseisva töö all?
3. Mida mõtles õpetaja iseseisva töö all?
4. Mis oli rühmatöö teemaks?
5. Kust õpilased said materjali töö koostamiseks?
6. Kus viidi läbi rühmatöötunnid? Põhjenda õpetaja valikut.

2. Järjesta tegevused.

- ☐ Uurimisteemade loosimine.
- ☐ Õpilaste jaotamine rühmadesse.
- ☐ Töökava koostamine.
- ☐ Ülesannete tutvustamine.

3. Leia tekstist allajoonitud sõnaühendid. Loe lähedase tähendusega väljendeid.

1. tuli lagedale	<i>pakkus välja</i>
2. tuleks proovida	<i>võiks katsetada</i>
3. tulid mõttele	<i>tekkis idee</i>
4. tuleb aidata	<i>aitab</i>
5. tuleb uurida	<i>on vaja otsida</i>
6. tuleb välja selgitada	<i>oleks tarvis teada saada</i>
7. tuleb kulutada	<i>kuluks</i>
8. tuleks alustada	<i>võiks hakata</i>
9. ei tule arvesse	<i>ei sobi</i>

4. Asenda allajoonitud väljendid. Loe lauseid uuesti.

Näide:

1. Inimeseõpetuse tunnis tuli õpetaja Maret lagedale mõttega, et õpilased võiksid mõne tunni iseseisvalt tööd teha.

Inimeseõpetuse tunnis pakkus õpetaja Maret välja mõtte, et õpilased võiksid mõne tunni iseseisvalt tööd teha.

Jätka:

2. Õpetaja arvates tuleks rühmatööd proovida.
3. Õpilased tulid mõttele, et õpetaja jätab neid omapäi ja siis on lõbu laialt.
4. Õpetajal tuleb aidata lastel materjali otsida ja tööd kokku seada.
5. Igal rühmal tuleb uurida raamatutest ja internetist, kust ja kuidas saab erinevaid lõngu ja niite.
6. Igal rühmal tuleb välja selgitada, kust ja kuidas neid kiudaineid saadakse.
7. Õpetaja Mareti arvates tuleb sellele tööle kulutada vähemalt kolm ainetundi.
8. Urmo arvas, et otsimist tuleks alustada internetist.
9. Kaaslased arvasid, et see on muinasjutt ja ei tule tõsise uurimuse juures arvesse.

5. Täida teksti abil teabekaart.

LOODUSLIKUD TEKSTIILKIUD

--	--	--	--

6. Täienda lauseid teksti abil.

Mida rääkis Mart teistele rühmakaaslastele?

Raamatu pealkiri on „ ”

Raamatu peategelane on

Mutt kasvatas (*mida?*)

Mutt tahtis saada (*mida? milleks?*)
.....

Väikest mutti abistasid (*kes?*)

1. VILLAST SAAB LÕNG

Rühmatöö

1. Lambaid pügatakse.
Saadakse vill.

2. Vill pestakse
ja kuivatatakse.

Vill võib olla valge,
hall, pruun või must.

3. Vill kraasitakse.
Saadakse heie.

Heiet saab
viltida.

4. Heie kedratatakse
lõngaks.

hall, valge

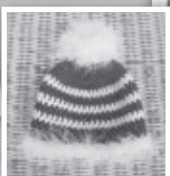

värvitud lõng

5. Lõng värvitakse.

HEEGELDAMINE

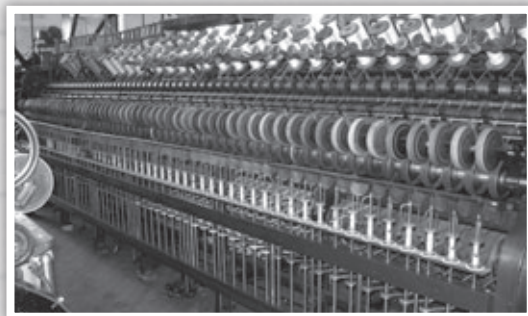
varrastega

telgedel

Vanal ajal tehti kogu töö käsitsi. Praegu kasutatakse lammaste pügamiseks elektrimasinaid. Lõnga tehakse villaveskis või villavabrikus masinatega. Villast lõnga saame kas poest või turult osta. Müügil on erivärvilisi lõngu, kuid kodus võib lõnga ka ise värvida.

Koostasid Kerli, Kadri, Rasmus ja Marten

Tekst: <http://www.hariduskeskus.ee/opiobjektid/tekstiilid/?Tekstiilid>

www.lambawark.ee

Pildid on internetist, väljalõiked erinevatest kataloogidest

1. Järjesta tegevused villase lõnga saamisel.

☐ Lammaste pügamine.	heie
☐ Villa kuivatamine.	pesemata vill
☐ Heide ketramine lõngaks.	värviline lõng
☐ Villa pesemine.	valge või hall lõng
☐ Villa kraasimine.	puhas ja kuiv vill
☐ Lõnga värvimine.	puhas ja märg vill

2. Leia, mis on iga tegevuse tulemus. Ühenda joonega.

3. Mis tegevuse juurde kuuluvad pildidel kujutatud esemed?

Vaata ülesannet 1 ja kirjuta pildi juurde number.

4. Esita kaaslastele töö kohta küsimusi. Kuula vastuseid ja hinda neid.

Küsimus	Täpne	Osaline	Vale	Puudub
1. Kellelt saame villa?				
2. Mis on heie?				
3. Mida saab teha heidest?				
4. Millel kootakse kangaid?				
5. Kust saab villast lõnga?				

2. LINA

Mardi, Urmo, Marise ja Hanna rühmatöö

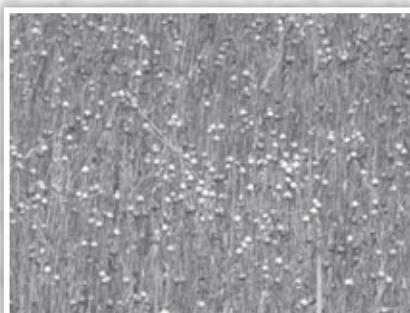

Lina on umbes meetrikõrgune põllutaim. Linakiudu saab linataime vartest.

Linataim õitseb suvel, õitest tekivad **kuprad**, mille sees valmivad seemned. Kui seemned on juba pruunid, siis algab linakoristus. Vanal ajal **kitkusid** naised lina käsitsi. Nüüd teevad seda tööd linakombainid.

lina õitseb

õitest saavad kuprad

koristamine

Lina viiakse linavabrikusse. Seal tehakse linakiust niiti, lõnga ja nõöri. Linane riie ja niit on eriti vastupidavad ja tugevad. Linast tehtud lõng ja riie on enamasti kollakas-hallika tooniga. Kuid seda ka värvitakse või **pleegitatakse** valgeks. Linasest niidist kootud kangas laseb õhku hästi läbi, aga kortsub kergesti kuid triikides läheb kiirelt siledaks. Linasest niidist ja lõngast tehakse vabrikus kleidiriiet, voodipesu- ja käterätiku riiet. Ka meie rahvatantsijate särgid on õmmeldud valgest linasest riidest. Linasest niidist ja lõngast heegeldatakse ja kootakse varrastel kauneid esemeid.

LINA

Tekst: [http://www.miksike.ee/documents/main/elehed/3klass/4rahva/3-4-6-Ene Lind „Tööõpetus 1.–4. klassile. Tekstiilitööd”](http://www.miksike.ee/documents/main/elehed/3klass/4rahva/3-4-6-EneLind%20T%C3%B6%C3%B6petus%201.-4.%20klassile.%20Tekstiilit%C3%B6%C3%B6d)

1. Vasta uurimistöö LINA abil küsimustele.

1. Mis on linavarte otsas suvel?
2. Mis on linavarte otsas sügisel?
3. Millal on sobiv aeg linakitkumiseks?
4. Kuidas koristati lina vanal ajal?
5. Kuidas koristatakse lina tänapäeval?
6. Mis omadused on linasel niidil?
7. Missugune on linane riie?
8. Mida tehakse linasest riidest?

2. Leia tekstist, missugune on linane kangas. Kirjuta.

vastupidav.....

.....

.....

kortsuv.....

.....

.....

3. Loe laused. Tõmba maha üleliigsed sõnad.

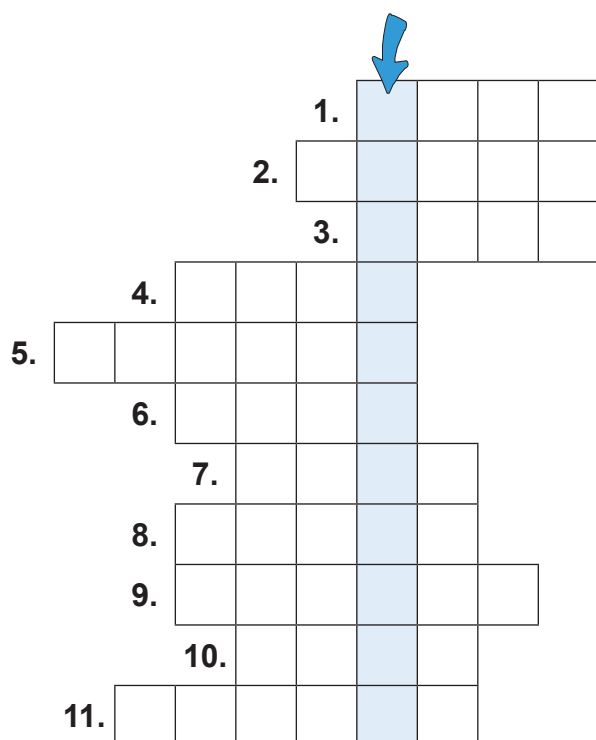
Eesti põldudel ja aias kasvatatakse lina. Linataimede vartest ja kupardest saab linakiudu. Lina koristatakse sügisel käsitsi või linakombainidega. Linavabrikus tehakse linakiust niiti, heiet, lõnga ja nõöri. Linasest riidest tehakse laudlinu, voodipesu, käterätte ja spordisokke.

4. Koosta ja esita kaaslastele töö kohta küsimusi.

Kuula vastuseid ja hinda nende õigsust.

Küsimus	Täpne	Osaline	Vale	Puudub
1. Kus kasvab				
2. Mis linataime osast				
3. Millal				
4. Kus				
5. Missugune				
6. Mida				

5. Lahenda ristisõna.

1. Loomne tekstiilkiud.
2. Naise rahvarõivaste juurde kuuluv peakate.
3. Linasest kangast pluus.
4. Linakiu ketramise tulemus.
5. Kudumisvahend.
6. Kangastelgedel kudumise tulemus.
7. Naise rõivastuse juurde kuuluv linasest riidest ese.
8. Leivavili.
9. Värvus.
10. Siniste õitega põllutaim.
11. Sügisel on linavarre otsas ...

Ülalt alla: Pildil on Võrumaa kihelkonna rahvarõivad.

3. PUUVILL

Puuvillapõõsas vajab kasvamiseks palju soojust, seepärast seda Eestis ei kasvatata. Puuvill on pärit Indiast. Tänapäeval on suuremad puuvillakasvatajad India ja Hiina.

Puuvill on üheaastane taim. Puuvilla valminud vili on **kupar**. Kupras on seemned. Seemnete küljes on kohevad

kiud. Kui valminud kupar avaneb, siis moodustub suur valge tups. Seda kasutatakse puuvillase kiu saamiseks. Puhastatud valget puuvilla saab osta

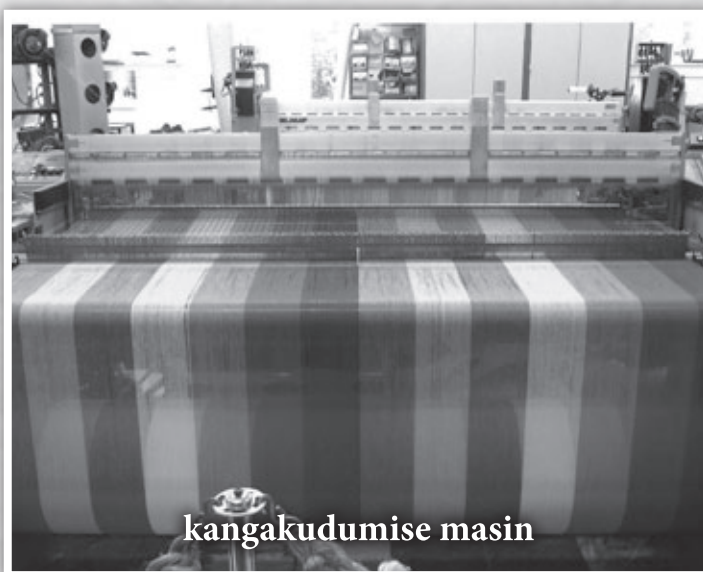

apteegist – see on vatt. Ka haavad seome puuvillast tehtud sidemega.

Puuvill on valge või veidi kollaka värvusega. Puuvillast kiust tehakse õmblusniiti ja käsitöölõnga. Puuvillast materjalist kootakse väga erinevaid kangaid. Puu-

villane riie laseb õhku läbi. Puuvilla kasutakse pesu, voodipesu ja riiete valmistamiseks. Puuvillased kangad on sits, flanell, frotee, teksariie, trikotaaz, samet.

Ene Lind „Tööõpetus 1.–4. klassile. Tekstiilitööd”, lk 8–9
<http://www.hot.ee/looduskiud/C3.htm>

Töö autorid: Andres, Meriliis, Allar, Triinu ja Egert

1. Vasta uurimistöö PUUVILL abil küsimustele.

1. Kes koostasid uurimuse puuvillast?
2. Miks Eestis ei kasvatata puuvilla?
3. Mille poolest on linataim ja puuvillapõõsas sarnased?
4. Mis on puuvillase riide kasulikud omadused?
5. Mis puuvillase ja linase riide omadused on sarnased?
6. Mida valmistatakse puuvillasest kangast?

2. Asenda sulgudes olev sõna lähedase tähendusega sõnaga.

Puuvilla (*viljas*) valmivad seemned.
 Seemnete küljes on (*õhulised*) kiud.
 Apteegis müüakse valget (*puuvilla*) ja marlit.
 Puuvillasest kiust kootakse erinevat (*riiet*)

3. Leia, mis on valesti. Loe, kuidas on õige.

Taimsed tekstiilkiud on lina, vill ja puuvill. Puuvili vajab kasvamiseks palju soojust ja valgust. Puuviljane riie laseb õhku läbi. Seetõttu valmistatakse sellest kangast lasterõivaid ja ujumispükse. Puuvillased kangad on frotee, sits, vatt, teksariie ja flanell.

4. Koosta ja esita kaaslastele töö kohta küsimusi. Kuula vastuseid ja hinda õigsust.

Küsimus	Täpne	Osaline	Vale	Puudub
1. Kus				
2. Millest				
3. Missugune				
4. Mida				
5.				

5. Rühmita esemete nimetused tabelisse. Mõne eseme nimetus võib sobida mitmesse kohta.

kindad, sokid, rahvarõivasärk, rahvarõiva seelik, taskurätik, mantel,
voodipesu, suusakampsun, suvemüts, käterätik.

VILLANE	LINANE	PUUVILLANE

Lisa veel esemete nimetusi juurde.

4. SIIDI SAAMINE

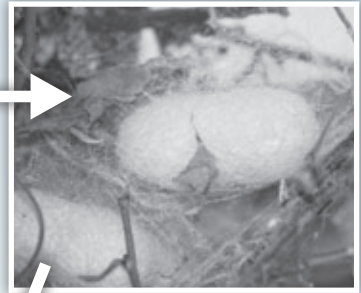
Siidi kodumaa on Hiina, kuid siidi toodetakse ka teistes soojades maades. Siidi saadakse SIIDIUSSIDELT.

Siidiliblikas muneb munad.

Munadest arenevad siidiussid.

Siidiussid ehitavad endale ümber kookoni.

Mitu niiti kdratakse kokku.

Kookonid keritakse lahti.

Kookoneid leotatakse kuumas vees.

Töö koostasid:
Liina, Eeva-Mari,
Kristo, Markus ja Henry

Ene Lind „Tööõpetus 1.–4. klassile. Tekstiilitööd”, lk 13
<http://www.hot.ee/looduskiud/B5.htm>

1. Vasta uurimistöö SIID abil küsimustele või tuleta ise vastus.

1. Miks nimetatakse siidi loomseks tekstiilkiuks?
2. Mis on kookon?
3. Mille abil saab kookonitest siidikiu kätte?

2. Järjesta.

- ☐ Kookonid ligunevad vees.
- ☐ Liblikas muneb munad.
- ☐ Siidiusside ümber tekib kookon.
- ☐ Niidi ketramine.
- ☐ Munadest saavad siidiussid.
- ☐ Kookonitest saab niiti kerida.

3. Vaatle ja katsu siidriiet. Vali, mis sõnad sobivad siidkanga iseloomustamiseks. Valed tõмба maha.

4. Koosta ja esita kaaslastele töö kohta küsimusi.

Kuula vastuseid ja hinda õigsust.

Küsimus	Täpne	Osaline	Vale	Puudub
1. Kus ?				
2. Kes ?				
3. Mida teevad ?				
4. Milleks ?				
5. ?				

KOKKUVÕTE RÜHMATÖÖDEST

1. Tee kokkuvõte kõikidest uurimistöödest. Täienda teabekaarti.

2. Kasuta kastides olevaid sõnu sobivas vormis.

vill - villane

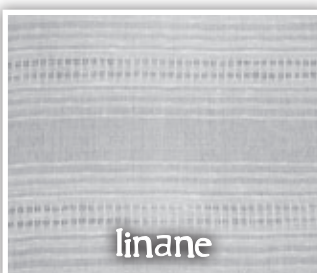
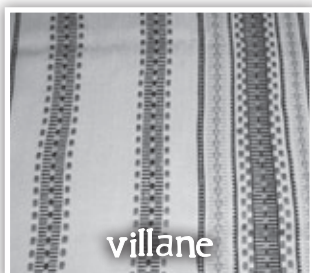
lina - linane

puuvill - puuvillane

siid - siidine

1. Minu talvemüts on kootud lõngast, aga suvemüts on
2. Poes olid müügil nii kui ka käterätikud.
3. Lastepesu ja rõivad peaksid olema nahasõbralikust riidest.
4. Tütarlaste rahvarõivaseelikud on, aga särgid
5. Poiste ülikonnad õmmeldakse tumesinisest riidest.
6. Isa päevasärk on valgest, aga triibuline lips on

3. Vaatle, katsu ja uuri erinevaid kangaid.

4. Kirjelda erinevaid kangaid loetu ja nähtu põhjal.

1. Mis kangas see on?

2. Kust kiudu saadakse?

3. Mida saab teha?

4. Missugune see on?

kare
pehme
karvane
sile
libe
läikiv
kortsuv
nahasõbralik
laseb õhku läbi
triibuline

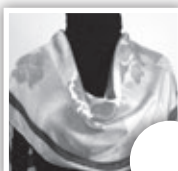
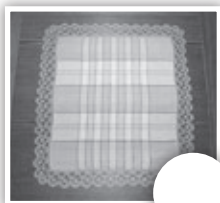
5. Kirjuta pildi juurde tähed, mis materjalist võivad need esemed olla.

linane - L

villane - V

puuvillane - PV

siid - S

7 MUINASJUTT AITAB MEIL KASVADA

Kristina Darolitš

Vinni-Pajusti Gümnaasiumi 9. klass

Talvisel ajal, kui maad katab lumi,
istume, ootame, kaminas tuli.
Ahju peal kuivavad lumised saapad,
ootamas jutt, mida räägitud aastaid.

Taat jälle ütleb: „Meeles sa pea!”

Memm aga lisab: „Võitma peab hea!”

Jutustab jälle kord põnevat juttu.

Aeg lõpuks hiline – lähme nüüd tuttu.

Muinasjutt meeles meil ajas, mis tõtlik,

õpetlik, sisukas, kurb, vahel mõtlik.

Ilusa lõpuga, kasvada aitab,

magama minnes pead meil paitab.

Hea Laps nr 4, 2009

1. Vasta küsimustele luuletuse abil.

1. Millal oli taadil-memmel aega lastele jutte rääkida?
2. Mis read luuletusest kinnitavad, et
 - * muinasjutte on pajatatud ka vanal ajal?
 - * muinasjuttudes võidab headus?
 - * muinasjutud on õpetliku sisuga?
 - * muinasjutud on õnneliku lõpuga?
3. Kuidas saad aru väljendist: *muinasjutt meeles meil ajas, mis tõtlik?*
4. Mida arvad luuletuse kirjutaja mõttest: *muinasjutt aitab meil kasvada?*

2. Kirjuta riimuvad sõnad. Kasuta luuletuse abi.

saapad – aastad

pea –

lumi –

juttu –

tõtlik –

aitab –

3. Tuleta meelde 5. klassis õpitut ja täida lüngad puuduvate sõnadega.

Muinasjuttude põhitõed

1. Muinasjutud on rahva poolt lood.
2. Muinasjutte on kirjutanud ka
3. Muinaslugude tegelasteks võivad olla inimesed, rääkivad
.....
4. Muinasjuttudes on palju väljamõeldud tegelasi: nõiad,,
.....,,
5. Muinasjutul on lõpp.
6. Muinaslugudes räägitakse igasugustest

kirjanikud, õnnelik, väljamõeldud, loomad ja linnud, imedest

4. Tuleta õpetaja abiga meelde 5. klassis loetud luuletust.

Täida luuletuse lüngad.

Muinasjutul oma seadus:

kurjusest saab jagu

Olgu kolli küüsis kole,

jutu lõpp on

Mudilaste jaoks

ükski muinaslugu pikk.

Muinasjutu imemaal

imeasju

Heljo Mänd

ei ole
näha saad
õnnelik
headus

5. Tuleta meelde 1. osas loetud muistendeid ja kirjuta lünka puuduvad sõnad (autorit, olendid, väljamõeldud, koha, nime).

Muistend on lugu.

Muistendil ei ole kindlat

Muistendid on seotud mingi kindla sündmuse, või isikuga.

Muistendis räägitakse, kuidas koht on tekkinud või oma saanud.

Muistendis võivad olla ka väljamõeldud

6. Otsusta, mis nendes lugudes on muinasjutulist.

SÜNNIVAD IMED

MUINASJUTULISED
OLENDID

LOOMAD RÄÄGIVAD

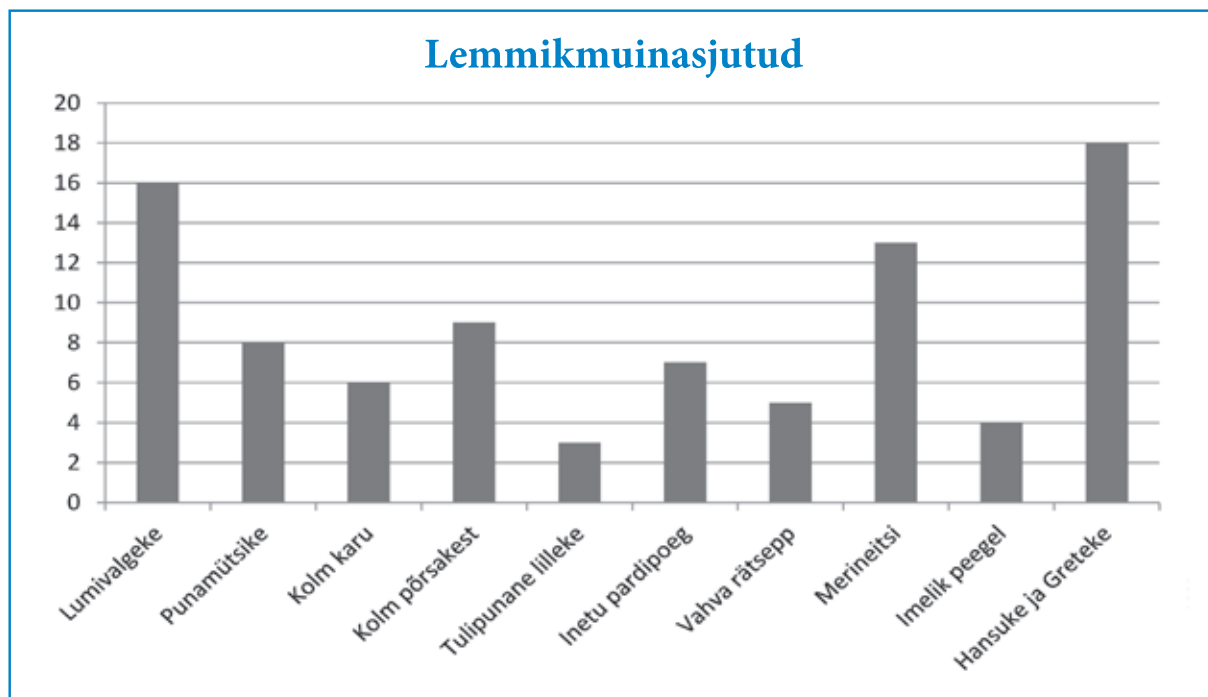
ÕNNELIK LÖPP

Kasesalu Kooli raamatukogu-hoidja Silja Tammik tegi kokkuvõtteid detsembrikuus loetud raamatute kohta. Kõige rohkem laenutasid lapsed muinasjutu-raamatuid. Raamatukogu-töötaja avaldas kooli kodulehel diagrammi laste jõulukuu lemmikutest. Kõige rohkem loeti muinasjuttu Hansust ja Gretest. Silja Tammik ütles, et seda muinasjuttu lugesid 5. klassi õpilased. See lugu oli ka nende lugemikus.

7. Uuri diagrammi ja koosta muinasjuttude pingerida.

Kirjuta järjekorranumber rea ette.

Rea lõppu märgi, mitu korda seda raamatut laenutati.

Koht	Muinasjutt	Laenutusi
	Lumivalgeke	
	Punamütsike	
	Kolm karu	
	Kolm pörsakest	
	Tulipunane lilleke	
	Inetu pardipoeg	
	Vahva rätsep	
	Merineitsi	
	Imelik peegel	
1.	Hansuke ja Greteke	18

8. Mis muinasjutte armastavad lugeda sinu klassi õpilased?

Palju aastaid tagasi elas üks keiser. Ta armastas nii kangesti uusi rõivaid, et kulutas kogu oma raha nende peale. Iga tunni tagant riietus keiser ümber ja veetis peaaegu kogu päeva riietusruumis.

Kord tulid kaks kelmi, kes ütlesid, et on kangrud. Nad lubasid kududa kõige kaunima kanga, mida võib üldse ette kujutada. Selle kanga värvid ja muster saavad olema väga ilusad. Sellest õmmeldud rõivad jäävad nähtamatuks neile, kes oma ametisse ei kõlba või kes on hirmus rumalad.

„Vaata need oleksid alles rõivad!” arvas keiser. „Panen need selga ja saan jalamaid teada, kes minu riigis on rumalad ja kes targad!” Ta maksis kahele petisele suure hulga raha ette ära, et need kähku tööle hakkaksid. Kelmid panid kangasteljed üles ja tegid nagu töötaksid. Tegelikult polnud neil kangastelgedel lõngagi. Nad nõudsid muudkui kuld- ja hõbelõnga juurde, pistsid selle kotti ja kudusid tühjade telgedega hilise öötunnini. Valitseja tundis huvi, kui kaugele kangrud oma tööga on jõudnud.

Keiser saatis vana ministri kangrute juurde asja uurima. Minister läkski töötuppa, kus tühjad kangaspuud kõlksusid. „Tule, taevast, appi!” pomises minister ja ajas silmad pärani. „Mina ei näe küll mingit riiet!” Aga ta ei öelnud midagi. Sulid palusid ministrit lahkesti lähemale astuda. Petised tundsid suurt huvi, kuidas muster ja värvid isandale meeldivad.

„Kas mina olen siis rumal?” oli ministri ainuke mõte. „Ükski inimene ei tohi sellest teada saada! Ma ei või rääkida, et ma seda riiet ei näe!” mõtles ministrihärra.

„Oo, riie on imeline! Võrratu!” kostis minister vastuseks. „Milline muster, millised värvid! Annan tema kõrgeaususele teada, et riie mulle väga meeldis!”

„See riie on enam kui kaunis,” teatas minister keisrile.

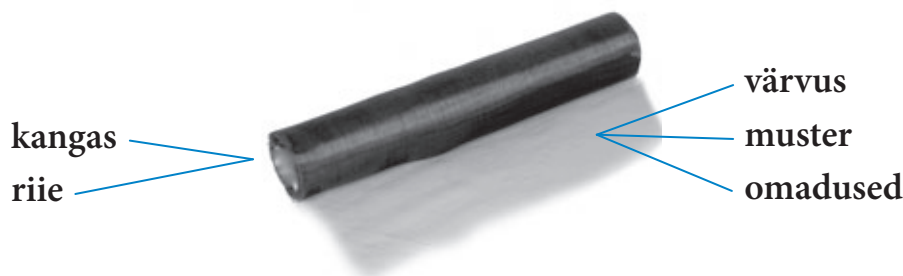
Petised nõudsid raha, siidi ja kulda veel juurde – ikka kudumistöö tarvis. Kõik see läks endistviisi nende enda tasku ja nad lõgistasid tühjadel telgedel edasi.

Varsti saatis keiser ühe teenri vaatama, kuidas kudumine edeneb. Ja jälle kordus sama lugu: teener vaatas ja vaatas, aga peale tühjade kangaspuude ei olnud näha midagi. Petised aga muudkui kiitsid kanga ilu. „No mina küll rumal ei ole!” mõtles teener. „Ma ei tohi välja näidata, mida ma mõtlen.” Ta kiitis kangast ja rääkis sellest ka keisrile.

1. Leia ja loe laused, mis kirjeldasid moenarri keisrit.

2. Leia ja loe, kuidas kirjeldasid kelmid oma imelist kangast.

3. Leia tekstist ja kirjuta, kuidas on muinasjutu-tegelasi nimetatud.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Vasta küsimustele teksti abil.

1. Milleks vajab keiser uusi rõivaid?
2. Mis kulutusi tegi keiser kanga saamiseks?
3. Mida tegid petised kangastelgedel taga?
4. Miks ei tahtnud keiser ise kanga kudumist vaatama minna?
5. Mida nägi minister kangrute töötoas?
6. Mis sõnadega minister kangast petistele kirjeldas?
7. Mida minister keisrile teatas?
8. Mida teener kangrute töötoas tähele pani?
9. Miks teener keisrile kangast kiitis?

5. Täida lüngad sobivate sõnadega.

.....

Keiser armastas (*mida?*) ja kulutas (*mille?*)
nende peale. Ta riietus (*millal?*) ümber ja oli (*kui kaua?*)
..... riietusruumis. Petistest kangrud lubasid keisrile kududa
(*missuguse?*) kanga. Sellest riidest ömmeldud rõivad
on (*missugused?*) nendele, kes ei kõlba ametisse või on
(*missugused?*) Keiser maksis sulidele (*mida?*)
ja andis kanga kudumiseks (*mida?*) Petistest kangrud istusid
kangastelgedele taga ja (*mida tegid?*)

6. Loe saadud jutt. Mis võiks olla selle kokkuvõtte pealkiri? Kirjuta.

7. Leia tekstist ja jooni laused.

1. Mida minister mõtles?
 2. Mida minister ütles?
 3. Mida teener mõtles?
- Mida ta keisrile teatas?

8. Jaota lugemispala viieks osaks. Jutusta osade kaupa.

1. Keiser armastas uhkeid rõivaid.
2. Petised lubasid kududa rumalate
jaoks nähtamatu kanga.
3. Keiser saatis ministri
kangakudumist vaatama.
4. Ministrihärra ei näinud kangast,
kuid kiitis seda.
5. Teener ei näinud riiet, kuid kiitis seda.

9. Loe Jaana kirjutatud juttu. Otsusta, kas kõik on korras.

Tõmba ülearused sõnad maha. Muuda teksti nii, et igas lõigus oleks kolm lauset. Loe lugu uuesti.

- ❶ Elas kord üks keiser, kes armastas uusi rõivaid ja siis ta kulutas kogu oma raha nende peale ja siis keiser oli kogu päeva riietusruumis.
- ❷ Keisri juurde tulid siis kelmid ja lubasid, et koovad kõige kaunima kanga ja siis see kangas on väga ilus ja siis sellest ömmeldud rõivad on nähtamatud nende jaoks, kes on rumalad.
- ❸ Siis keiser maksis petistele hulga raha ja siis petised tegid nagu kooksid riidet ja siis nad nõudsid muudkui kuldlõnga juurde ja siis kudusid tühjade telgede taga.
- ❹ Siis keiser saatis ministri kangrute tööd vaatama ja siis minister nägi, et kangaspuud on tühjad ja siis minister arvas, et ta on väga rumal, aga ometi kiitis ilusat kangast.
- ❺ Siis keiser saatis ühe oma teenri vaatama, kuidas kudumine edeneb ja siis teener vaatas ega näinud kangast ja siis ta arvas, et tema pole rumal ja siis teener kiitis kanga ilu ja siis rääkis ka keisrile, et riie on väga ilus.

II

Nüüd enam ei räägitudki muust kui imeilusast riidest. Ka keisril tuli tahtmine kangast näha. Ta võttis endaga kaasa kaks ametnikku, kes olid nähtamatut kangast kiitnud.

Sulid töötasid tühjadel kangaspuudel täie hooga. Petised osutasid tühjadele telgedele: „Teie Kõrgeausus, vaadake, millised mustrid! Missugused värvid!”

„Tohoh!” mõtles keiser. „Ma ei näe. Ma ei näe mitte kui midagi! Kui hirmus! Kas ma olen siis rumal? Või ei kõlba ma keisriks? Midagi koledamat oleks raske välja mõelda!”

„Oo jaa! Kangas on taevalik! Hindan teie tööd väga kõrgelt!” noogutas keiser heakskiitvalt. Mitte mingi hinna eest ei olnud ta nõus tunnistama, et ta kangast ei näe. Kogu saatjaskond vaatas ja vaatas, aga keegi ei näinud enam kui teised.

Aga ikkagi hüüdsid kõik koos: „Erakordne!” Kõik olid vaimustuses.

Keiser andis mõlemale petisest kangrulle ordeni hea töö eest. Valitseja andis käsu, et talle sellest kangast rongkäigu puhuks ülikond õmmeldakse.

Enne rongkäiku tegid kavalpead öö otsa tööd. Kõik nägid, et neil on keisri riiete tegemisega tuline kiire. Nad tegid, nagu võtaksid kanga telgedelt maha. Nad lõikasid kääridega paljast õhku ja õmblesid nõelaga, millel niiti taga ei olnud. Viimaks ütlesid kangrud: „Tema Kõrguse riided on valmis!”

Keiser läks uusi rõivaid vastu võtma. Mõlemad petised tõstsid ühe käe üles, justkui hoiaksid nad midagi käes. Nad ütlesid: „Siin on püksid! Siin on kuub! Kerged nagu ämblikuvõrk! Neid kandes tundub, nagu ei olekski midagi seljas! Aga selles ongi nende riiete omapära!”

„Kas teie, keiserlik kõrgus, võtaks riided seljast. Siis saaksime teile siin suure peegli ees uued rõivad selga proovida.” küsisid petised. Keiser võttis riided seljast ära. Petturid tegid nii, nagu annaksid talle üksteise järel riideesemeid. Keiser pööras end peegli ees sinna ja tänna. „Kui hästi need riided teie kõrgusele sobivad! Milline muster! Millised värvid! Ei ole kaunimat ülikonda ilmapeal!” kiitsid ümberolijad.

„Ma olen rongkäiguks valmis,” vastas keiser. Ta keerutas end muudkui peegli ees. Kõik pidid märkama, kui väga talle uued rõivad meeldivad.

Teenrid kandsid sleppi. Nad tegid, nagu tõstaksid midagi kahe käega üles ja liikusid edasi. Teenrid ei näidanud välja, et nad tegelikult sleppi ei näe. Keiser kõndis rongkäigus ja kõik inimesed ütlesid: „Küll on keisril ilusad riided!!” Keegi ei võinud öelda, et ta ei näe midagi: Siis oleks arvatud, et ta on rumal või ei sobi oma ametisse.

„Aga tal ei ole ju midagi seljas!” hüüdis üks laps. „Kuulake, mis laps räägib!” ütles ta isa. „Laps ütleb, et keisril ei ole midagi seljas!” „Aga tal ei olegi midagi seljas!” hüüdis viimaks kogu rahvas. Keiser võpatas, sest ta teadis, et see on õige. Ta mõtles: „Rongkäik peab edasi minema!” Ja keiser astus veelgi uhkemalt ning teenrid kandsid tema olematut sleppi.

10. Vasta küsimustele teksti abil.

1. Millal tegi keiser otsuse kangrute tööd vaatama minna?
2. Kellega koos keiser kangrute tööd vaatama läks?
3. Mida tegid kelmid kangrud, kui keiser neid vaatama tuli?
4. Miks keiser ei teatanud sulidele, et kangast pole olemas?
5. Mida nägid ja rääkisid keisri saatjad?
6. Mis ajaks pidi uuest kangast ülikond valmima?
7. Mille eest said kelmid autasu?

11. Leia tekstist laused ja jooni.

1. Mida keiser mõtles, kui tühjade kangastelgede juures seisis?
2. Mida keiser nähtu kohta rääkis?

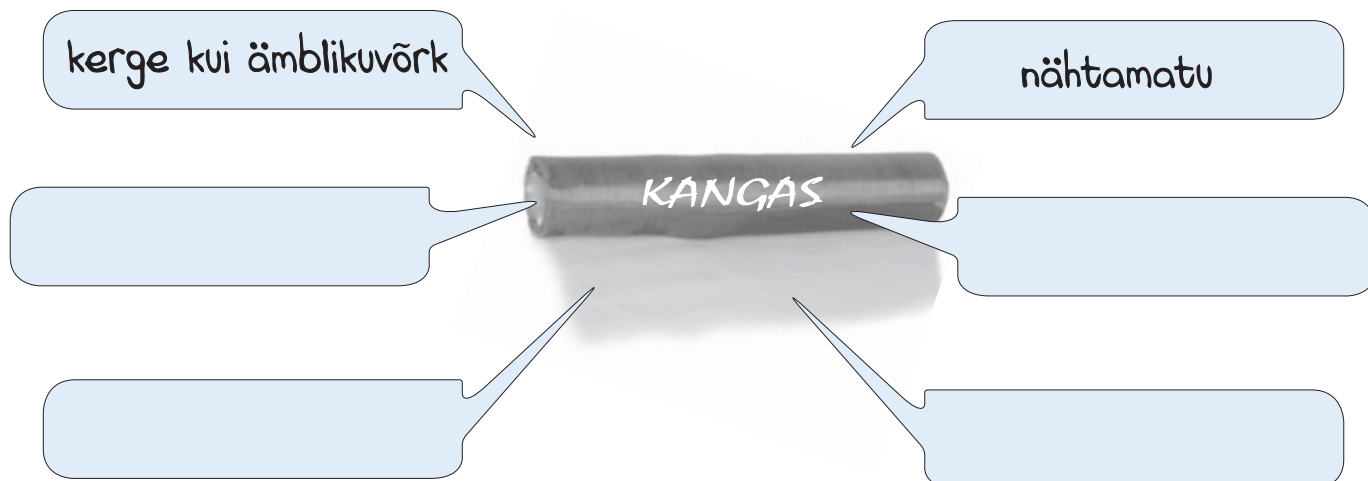

12. Mõtle ja vasta.

1. Miks minister ei tunnistanud, et ta kangast ei näe?
2. Miks teener ei rääkinud kuningale, et telgedel pole riidet?
3. Miks ei tahtnud keiser oma rumalust tunnistada?
4. Miks kõik inimesed väljendasid keisri rõivaste kohta vaimustust?
5. Miks kõik siiski tunnistasid, et lapsel oli õigus?

13. Leia ja jooni I ja II osast kanga iseloomustamiseks kasutatud väljendeid ja sõnu. Kirjuta väljendid skeemile.

14. Loe ja jutusta, kuidas keiser sai nähtamatu ülikonna.

Leia tekstist laused ja kirjuta pildi juurde.

Kelmid tegid nagu võtaks nähtamatu kanga telgedelt maha.

.....

.....

.....

.....

Keiser läks uusi rõivaid vastu võtma.

.....

.....

.....

.....

Keiser võttis riided seljast ja läks peegli ette, et uusi rõivaid proovida.

.....

.....

.....

.....

Keiser keerutas end peegli ees. Kõik pidid märkama, kui väga talle uued rõivad meeldisid.

15. Loe saadud teksti ning matki petturite ja keisri tegevusi.

16. Vasta küsimustele. Märki kas leidsid vastuse tekstist (T) või mõtlesid ise (M).

1. Mis ajaks said keisri uued rõivad valmis? ☐
2. Milleks oli keisril vaja uue ülikonnaga rongkäigus käia? ☐
3. Mida võis keiser arvata, kui rahvahulk tema rõivaid kiitis? ☐
4. Mida mõtles keiser, kui kuulis lapse hüüdu? ☐
5. Miks otsustas alasti keiser rongkäigus edasi käia? ☐
6. Kuhu võisid jääda osavad petised? ☐

17. Kirjelda keisri uhket rongkäiku. Vajadusel kasuta sõnaühendeid.

- * pani riidesse
- * kandsid sleppi
- * kõndis uhkelt
- * ei näinud rõivaid
- * kiitsid rõivaid
- * laps hüüdis
- * rahvas hüüdis
- * keiser ehmus
- * astus vapralt

18. Mõtle ja vasta.

1. Mis selles loos on muinasjutulist?
2. Mis on selles loos tõepärast?
3. Mis on selles muinasjutus õpetlikku?

19. Arutle, kes tegelastest olid valelikud. Täienda tabelit.

KES?	Mida valetas?	MIKS? Mis põhjusel valetas?	MILLEKS? Mis oli valetamise eesmärk?
kangrud	oskavad kududa rumalatele nähtamatut riiet		tahtsid kerge vaevaga palju raha teenida
minister teener		kartsid, et neid peetakse	varjasid tegelikku olukorda
keiser			

rahvas			
laps	rääkis tõtt	ei kartnud kedagi	ütles seda, mida nägi

Ära lase ennast petta!

Räägi sellest, mida näed.

20. Tee kokkuvõte muinasjutust. Vali ja kasuta kastis olevaid sõnu õigesti.

edev – edevus

kaval – kavalus

rumal – rumalus

tark – tarkus

Selles muinasjutus jäid võitjaks (*missugused?*) petised, kes kasutasid ära inimeste (*mida?*) Naeru alla sattusid (*missugune?*) keiser ja (*missugused?*) keisri ametnikud.

21. Jutusta, kuidas keiser jäi rahva silmis narriks.

1. Keiser ei näinud kangast, kuid kiitis seda.
2. Petised õmblesid keisrile uue ülikonna.
3. Keiser sammus uhkelt rongkäigu ees.

22. Loe Arturi kirjutatud juttu. Otsusta kas kõik on korras.

Jooni sõnad, mida on vaja asendada. Paranda laused ja loe uuesti.

Ka keiser tahtis imelist kangast näha. Ta läks töötuppa ja nägi, et nad töötasid tühjade kangastelgedega taga. Ta ei julgenud tunnistada, et ta kangast ei näe. Ta oli hirmul, et siis teised saavad aru, kui rumal ta on. Ta kiitis suurepärase riie ja andis neile hea töö eest ordeni. Ta soovis, et nad talle sellest kangast rongkäigu jaoks ülikonna õmbleksid.

Nad tegid terve öö tööd. Nad lõikasid kääridega õhku, nad õmblesid nõelaga, millel niiti taga ei olnud.

Ta läks hommikul uusi rõivaid vastu võtma. Nad näitasid talle uut ülikonda, mis oli nii kerge kui ämblikuvõrk. Ta tahtis uusi rõivad kohe selga proovida.

Ta keerutas end peegli ees nii, et kõik pidid märkama, kui väga talle uued rõivad meeldivad. Ta oli nüüd valmis rongkäiku minema, et oma uut ülikonda rahvale näidata.

Ta kõndis rongkäigus ja kõik inimesed kiitsid uhket ülikonda. Keegi ei julgenud öelda, et tal pole midagi seljas.

Lõpuks ta hüüdis, et keiser on päris alasti. Siis hakkas rahvahulk kisama, et keisril pole midagi seljas. Ta teadis ka, et see on õige, kuid sammus uhkelt edasi.

ÕLEKÕRS, SÜSI JA UBA

Jacob ja Wilhelm Grimmi ainetel

Ühes külas elas vaene eideke. Ta oli natuke ube kogunud ja tahtis suppi keeta. Eit hakkas pliidi alla tuld tegema. Et tuli kiiremini põlema läheks, võttis ta süüteks pihutäie õlgi. Üks õlekõrs pudenenes põrandale. Kui ta ube keedupotti kallas, kukkus üks uba märkamatult põrandale õlekõrre kõrvale. Veidi aja pärast kargas koldest hõõguv süsi õlekõrre juurde maha.

Õlekõrs tegi juttu ja küsis: „Kallid sõbrad, kust te tulete?”

Süsi vastas: „Sain õnneks tulest välja hüpata. Mind oleks kindel surm tabanud. Ma oleksin tuhaks põlenud.”

Uba ütles: „Ka mina pääsesin terve nahaga. Vanaeit oleks mu potti pannud ja mind koos kaaslastega supiks keetnud.”

„Eit haaras pihutäie kõrsi ja hävitas tules nende elu. Mina lipsasin õnnekombel ta sõrmede vahelt välja,” seletas õlekõrs.

„Mis me siis nüüd peale hakkame?” küsis süsi.

„Me oleme ju kõik surmasuust pääsenud. Rändame koos võõrale maale, et meid siin mõni uus õnnetus ei tabaks,” tegi uba ettepaneku.

See ettepanek meeldis oa kaaslastele ja nad asusid koos teele.

Peagi jõudsid õlekõrs, uba ja süsi väikese oja kaldale, kus polnud silda ega purret. Rändurid olid hädas: kuidas üle vee pääseda? Õlekõrs teadis head nõu ja ütles: „Ma heidan end risti üle oja. Nii tekib sild. Te võite siis mööda silda üle oja minna.”

Õlekõrs sirutas end ühelt kaldalt teisele. Tuline süsi tippis uhkelt mööda uut silda. Kui süsi õlekõrre keskele jõudis, hakkas õlekõrs kõikuma. Süsi jäi seisma ega julgenud enam edasi minna. Õlekõrs süttis põlema, murdus pooleks ja kukkus ojja. Süsi langes sisisedes vette ja heitis hinge.

Uba oli kaldal ja nägi teiste õnnetust. Ta hakkas naerma, naeris ega suutnud naeru lõpetada. Naeris, nii et tal vats rebenes. Temagi oleks otsa saanud, kui oja kaldal poleks viibinud rätsep. Mees võttis nõela ja niidi ning õmbles rebenenud koha kokku. Uba tänas teda südamest.

Rätsep tarvitas õmblemiseks musta niiti ja nii on kõigil ubadel sellest ajast peale keskpaigas must õmblus.

1. Vasta teksti abil küsimustele.

1. Kus kohtusid uba, süsi ja õlekõrs?
2. Mis ühendas neid kolme tegelast?
3. Miks nad otsustasid võõrale maale rännata?
4. Miks rändurid ei saanud kohe üle oja teisele kaldale?
5. Mis ettepaneku tegi õlekõrs?
6. Miks õlekõrre poolt tehtud plaan ei õnnestunud?
7. Miks tundis uba kahjurõõmu?
8. Mis päästis oa kindlast surmast?

2. Leia tekstist, kuidas tegelased eide juures surmast pääsesid. Leia ja loe laused.

1. Kes alustas vestlust?
Mida õlekõrs soovis?
Mis sõnadega ta kaaslaste poole pöördus?
Mida ta teada tahtis?
2. Kuidas kirjeldas süsi oma pääsemist?
3. Millisest teda ähvardanud ohust rääkis uba?
4. Kuidas seletas õlekõrs oma pääsemist?
5. Mida ühist leidis uba kolme tegelase saatuses?
Mis sõnadega ta seda väljendas?
6. Mis ettepaneku tegi uba oma kaaslastele?
Millest lootis uba pääseda?

3. Märkista tegelaste (süsi, uba, õlekõrs) jutt erinevat värvi pliiatsiga.

4. Loe teksti osalistega: süsi, uba, õlekõrs, jutustaja.

5. Jaota pala lõikudeks. Jooni iga lõigu olulised sõnaühendid.

1. Õlekõrs, süsi ja uba pääsesid hukkumisest.
tahtis keeta, hakkas tegema, pudenes põrandale, kukkus kõrvale, kargas maha, tegi ettepaneku, asusid teele
2. Rändurid tahtsid üle oja pääseda.
jõudsid kaldale, olid hädas, teadis nõu, sirutas end, tippis uhkelt
3. Õlekõrs ja süsi uppusid.
hakkas kõikuma, jäi seisma, süttis põlema, murdus pooleks, langes vette
4. Uba naeris end lõhki, kuid rätsep õmbles ta kokku.
nägi õnnetust, hakkas naerma, vats rebenes, õmbles kokku, tarvitas musta niiti, on keskpaigas

6. Koosta lühijutt kolmest tegelasest oja ääres.

Kui uba, süsi ja õlekõrs vanaeide juurest põgenesid, siis jõudsid ...

Nad tahtsid ...

Õlekõrs heitis ...

Süsi jõudis ...

Kõrs põles ...

Süsi kukkus ...

Uba ...

Ta naeris ...

Rätsep ...

Sellest ajast ...

Mis sai nendest tegelastest?

- * Õlekõrs
- * Süsi
- * Uba

7. Loe alljärgnev jutustus. Võrdle muinasjutuga.

Jooni väljendid, millega sa nõus ei ole. Asenda ja loe uuesti.

Kui uba, süsi ja õlekõrs vanaeide juurest põgenesid, siis jõudsid nad järve äärde. Nad tahtsid minna üle oja teisele äärele. Õlekõrs heitis üle oja ja hakkas laevaks. Süsi jõudis

õlekõrre keskele ja jäi sinna magama. Kõrs põles pooleks ja lendas vette. Süsi langes ojja ja kustus ära. Uba asus teiste õnnetuse üle naerma ja läks suurest naerust lõhki. Rätsep õmbles oa valge niidiga kinni. Sellest ajast peale on õlekõrre keskel must joon.

8. Tee kokkuvõtte loetust.

Jutt „Õlekõrs, süsi ja uba” on:

- ☐ tõestisündinud lugu
- ☐ laul
- ☐ luuletus
- ☐ muinasjutt
- ☐ muistend

Mis oli selles loos muinasjutulist?

Mille tekkimist see lugu seletab?

Mis võis tõeliselt juhtuda?

9. Tark õpib teiste vigadest. Mis on selles loos õpetlikku?

Otsusta, kes selle reegli vastu eksis. Mis see eksimus endaga kaasa tõi?

Hinda oma võimeid õigesti!

Enne mõtlemist, siis tegutses!

Iga ettepanek pole alati hea.

10 VIISK, PÕIS JA ÕLEKÕRS

Ado Piirikivi

1. Uhti, uhti! uhkesti
viisk läks Tartust Viljandi,
kaasas põis ja õlekõrs,
õlekõrs kui sääseõrs.
Ei saa üle Emajõest,
hea nõu siis kallist tõest.
2. Viisk siis ütles targasti
oma seltsilistele:
“Otsas häda, otsas vaev:
Põis on meil kui loodud laev!
Kõrs on mastiks kõlbulik,
mina olen laevnik!”
3. Põis aga vastas pörinal,
väga kõlav kõri tal:
„Viisu nõu on imelik!
Laev ju olgu laberik!
Vaatke, kui ma veeren vees,
kohe olete te sees!”
4. Kõrs siis heitis pikali –
sillakene valmis nii.
Viisk nüüd hüüdis: „Sild on hea!
Mina sammun üle pea.”
Astus sammu, astus kaks,
sillakene katki praks!
5. Põnnadi, põnnadi, hüppas põis,
naeris, mis ta naerda võis:
„Vaata, kuidas rumalad
uppusid nüüd mõlemad!”
Tõmbas enda õhku täis
ja karplauhti lõhki käis!

1. Vasta teksti abil küsimustele.

1. Kust alustasid rändajad oma teekonda?
2. Kuhu nad minna tahtsid?
3. Mis ühendas neid kolme tegelast?
4. Mis takistus oli rännumeeste teel?
5. Mis ettepaneku tegi viisk?
6. Miks põis ei olnud selle ettepanekuga nõus?
7. Millest sai jõe sild?
8. Miks sild purunes?
9. Mida tegi põis, kui nägi kaaslasi uppumas?
10. Mis juhtus põiega? Miks rätsep põit kinni ei õmmelnud?

VIISUD – puukoore
ribadest punutud jalatsid

2. Võrdle kahte lugu: muinasjuttu „Õlekõrs, süsi ja uba” ning luuletust „Viisk, põis ja õlekõrs”. Täida tabel.

	TEGELASED	SOOV	TEGEVUS	TULEMUS
LUULETUS				
JUTT				

3. Tee kokkuvõte kahest loost. Arutle.

Mida tegelased valesti tegid?

- * Õlekõrs – oli habras, kuid hakkas teistele sillaks.
- * Süsi – oli tuline, kuid
- * Uba – naeris
- * Viisk – oli raske, kuid
- * Põis – naeris

Mis sai nendest tegelastest?

- * Õlekõrs murdus katki ja uppus.
- * Süsi ja viisk
- * Uba
- * Põis

4. Tee kokkuvõte, mis oli nendes lugudes õpetlikku.

Ära tee (*missuguseid?*) otsuseid!
Ära ole rumalate (*millega?*) nõus!
Ära naera (*mille?*) üle!

5. Loe Hardi jutustust. Mida märkad? Kas seda lugu on võimalik parandada?

Viisk läks Tartust Viljandisse, kaasas oli põis ja õlekõrs. Ei saa üle Emajõeest, hea nõu siis kallist tõest. Viisk siis ütles targasti oma seltsilistele: „Otsas häda, otsas vaev. Põis on meil kui loodud laev! Kõrs on mastiks kõlbulik, mina olen laevnik!” Põis aga vastas pörinal: „Viisu nõu on imelik! Laev ju olgu laberik!” Kõrs siis heitis pikali. Sillakene valmis nii. Viisk nüüd hüüdis: „Sild on hea! Mina sammun üle pea.” Astus sammu, astus kaks, sillakene katki praks! Põnnadi, põnnadi, hüppas põis, naeris, mis ta naerda võis. „Vaata, kuidas rumalad, uppusid nüüd mõlemad!” Tõmbas enda õhku täis ja karplauhti lõhki käis!

6. Koosta loetud luuletuse ja piltide abil jutt.

Viisk, põis ja õlekõrs

Kord läksid

.....

Rändurid jõudsid

.....

Üle jõe

.....

Viisk tegi ettepaneku, et

.....

Põis oli aga

.....

Õlekõrs oli nõus

.....

Ta heitis

.....

Viisk hakkas

.....

Sild

.....

Põis nägi

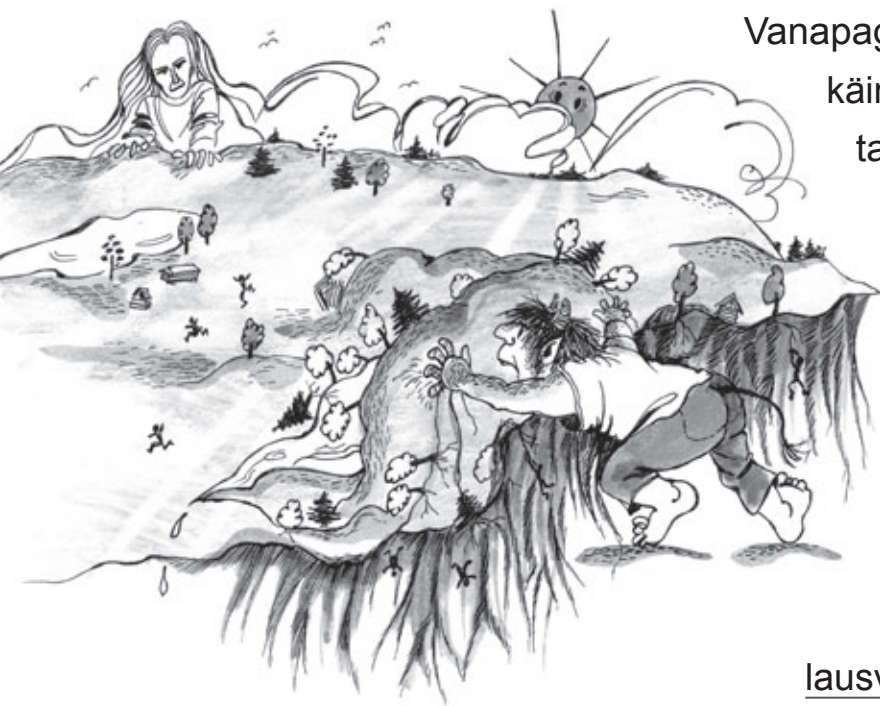
.....

Ta

.....

11 KUIDAS EESTIMAAD KOKKU PRESSITI

Vanapaganal oli olnud Eestimaal kõvasti käimisi ja tegemisi. Ühel päeval viskas ta vempe Viljandis. Teisel päeval tembutas Tartus. Kolmandal päeval käis ta Koerus, neljandal Narvas ja viiendal Võrus. Sel ajal ei olnud veel siledaid maanteid ega korralikke radasidki. Ümberringi ainult sood ja tihedad laaned. Ka ilmataat kimbutas Vanapaganat. Saatis talle nii lund, rahet kui ka lausvihma kaela. Suurest käimisest oli

Vanapaganal igal õhtul hing paelaga kaelas.

Kord oli Vanapaganal jälle pikk ja vaevarikas teekond seljataga. Ta arutas endamisi, et oleks kena, kui Eestimaa jääks pisemaks. Üksi oleks raske Eestimaad kokku vajutada. Ta otsustas Taevataadi appi paluda. Järgmisel hommikul seisis karvane, sarviline ja kabjaline külaline Taevataadi tares. Vanapagan andis oma kummalisest soovist teada.

„Miks ka mitte? Ka mul oleks siis kogu rahvas paremini silme all,” arvas Taevaisa. Ta tegi ettepaneku: „Paneme aga käed külge. Sina mine litsu Võrumaa kandist. Mina hoian Virumaa poolt vastu. Nii me pressimegi metsad ja põllud koomale.”

Töö läks lahti. Vanapagan rõhus lõuna poolt, hambad ristas. Varsti kerkisid Võrumaa ja Tartumaa kohta voldid. Ka Viljandimaa läks pisut kortsu. Taevataat tõmbas Virumaal hinge ja sirutas selga. Ta märkas ehmatusega, et ka põhja pool olid moodustunud mügarad. Taevaisa hakkas kartma, et sel viisil rikutakse kogu Eestimaa ära. Kui nüüd Vanapagan lõuna poolt lükkas, siis andis Taevataat põhja poolt järele. Seetõttu venis maapind Soome lahe ääres üsna siledaks. Vanapagan märkas, et tema pingutused jooksevad tühja. Taevataat ja Vanapagan jõudsid

otsusele, et kangest vajutamisest võib Eestimaa hoopis lõhki minna. Kumbki läks oma vanade tegemiste juurde tagasi.

Sellest ajast peale on Põhja-Eesti lausk ja lage maa, Lõuna-Eestis aga künkad. Vanapagana surumisest sündisid Haanja, Otepää ja Sakala kõrgustik. Taevaisa vastuhoidmise-paigas kerkis Pandivere kõrgustik.

H. Gustavson „Igal kohal oma lugu,” 1981, lk 180-181

1. Vasta küsimustele. Leia laused tekstist.

1. Mis eesmärk oli Vanapaganal?

2. Mida Vanapagan oma plaani täitmiseks ette võttis? { kutsus appi ...
pressis ...

3. Mis eesmärk oli Taevataadil? { tahtis aidata ...
toetas soovi ...

4. Mis Taevataat oma kavatsuse elluviimiseks ette võttis? { mõtles plaani ...
tegi ettepaneku ...
surus ...

5. Mida ei osanud Taevataat ette näha? { läheb liiga kortsu ...
rikutakse ilu ...
võib lõhki minna ...

6. Mis oli Vanapagana ja Taevataadi töö tulemuseks? Leia need kohad kaardilt.
Kas nad jõudsid püstitatud eesmärgile?

2. Leia tegelaste juurde sobivad sõnad ja ühenda.

Vanapagan

Taevaisa

kabjaline

Taevataat

karvane

tiivuline

Vanajumal

heategija

sõraline

tembutaja

muinasjutuline olend

3. Leia tekstist sobivad väljendid. Asenda sulgudes olevad sõnad.

1. Eestimaal olid vanasti sood ja (*suurte kuuskedega metsad*)
2. Vanapaganal oli nii palju tegemist, et õhtul oli (*ta väga väsinud*)
.....
3. Kuna üksi oli raske Eestimaad kokku (*vajutada*),
kutsus Vanapagan Taevaisa appi.
4. Vanapagan (*surus*) lõuna poolt ja Taevataat hoidis põhjast vastu.
5. Nende soov oli põllud ja metsad (*kokkupoole*) pressida.
6. Vanapagan märkas, et tema pingutused (*ei anna tulemusi*)
.....

4. Mõtle ja vasta. Leia ja loe laused tekstist.

1. Kes olid selles lood väljamõeldud tegelased?
2. Mida selles loos võib tõeks pidada?
3. Mis Eestimaa paigad on päriselt olemas? Kirjuta.

.....

.....

.....

Leia need kaardilt.

4. Mida on tahetud selle muistendiga seletada?

5. Tee kokkuvõte.

* Jooni sobivad sõnad.

„Kuidas Eestimaad kokku pressiti” on väljamõeldud lugu, vanal ajal toimunud sündmus, muinasjutt, muistend, luuletus.

* Täida lüngad.

Muistend on (*missugune?*) lugu.

Muistendis „Kuidas Eestimaad kokku pressiti” esinevad muinasjutulised tegelased:
..... ja

Selles muistendis kirjeldatakse, kuidas mitmed
Eestimaa paigad.

12

EESTLANE OLLA ON UHKE JA HÄÄ ...

Viktoriin

Tee õige vastuse ette ✓.

1. Eesti Vabariigi sünnipäev on
☐ 22. veebruaril ☐ 23. veebruaril ☐ 24. veebruaril
2. Eesti hümnid esimesed sõnad on:
☐ Mu isamaa, mu rõõm ja õnn ...
☐ Mu isamaa, mu õnn ja rõõm ...
☐ Mu isamaa on minu arm ...
3. Eesti lõunanaaber on
☐ Venemaa ☐ Läti ☐ Soome
4. Eesti riigikeel on
☐ emakeel ☐ eesti keel ☐ inglise keel
5. Emakeelepäeva tähistame
☐ 14.02 ☐ 14.03 ☐ 14.04
6. Eesti rahvuskivi on
☐ liivakivi ☐ kruusakivi ☐ paekivi
7. Eestis on rahaühikuks
☐ euro ☐ kroon ☐ rubla
8. Rukkilill on Eesti
☐ riigisümbol ☐ rahvussümbol ☐ rahvuslind
9. Eesti vapil on
☐ kolm lindu ☐ kolm tammelehte ☐ kolm looma
10. Eesti suurim linn on
☐ Narva ☐ Tallinn ☐ artu

Iga õige vastus annab ühe punkti.

Minu tulemus: punkti

EESTLANE OLLA ON UHKE JA HÄÄ ...

laulis rahvas lauluväljakul. Hea tunne on olla ühe pisikese riigi – Eestimaa – kodanik. Eestlasi on maailmas võrreldes teiste rahvustega väga vähe. Me tunneme uhkust oma laulu- ja tantsupeo üle. See on meie ühine pidu – siis on suur osa eestimaalastest peol: kes laulab või tantsib,

kes on pealtvaatajana peoplatsil või teleri ees.

Meil on oma rahvusvärvid – sinine, must ja valge. Sini-must-valge lipp on eestlastele väga tähtis. Meil on oma eesti keel, on rahvussümbolid – suitsupääsuke, rukkilill ja paekivi. Eestlastel on palju kombeid ja tähtpäevi, mida koos perega on hea tähistada. Jaanipäeval teeme jaanituld, sügisel käime mardisandiks, talvel laseme vastlaliugu ja kevadel värvime mune. Oleme uhked, et meil on 24. veebruar – Eesti Vabariigi sünnipäev. See on meile väga tähtis päev.

Eestlased tunnevad uhkust ja rõõmu, kui meie riigi kodanik on edukas spordivõistlustel või laulukonkursil. Eestlased on uhked oma kaasmaalaste üle, keda tuntakse terves maailmas.

Kuigi paljud noored lähevad teise riiki õppima või tööle, ei unusta nad eesti keelt ning kombeid. See koht, kus oled sündinud, jääb sulle alati kalliks. Eriti veel selline ilusa loodusega maa nagu Eesti. Eestlane on uhke oma emakeele, sünnimaa ja kommete üle ning tunneb rõõmu lihtsatest asjadest.

Üks väike laps on armastust kodumaa vastu väljendanud luuletuses:

Sa oled nii väike,
Eesti, mu kodumaa.
Aga mul suuremat pole,
muud ma tahta ei saa.
Oled mu rahva kodu,
ainus ja püha sa ...
Teist mul tõesti ei ole,
kui sina, mu Eestimaa.

1. Mille üle on eestlased uhked? Leia tekstist ja loe.
Mille üle sina uhkust tunned?

2. Täienda teabekaarti. Leia tekstist ja küsi õpetajalt.

EESTIMAA

.....maa

.....maa

.....maa

Hümn

Mu isamaa, mu õnn ja rõõm

muusika Fredrik Pacius

sõnad Johann Voldemar Jannsen

Mu isamaa, mu õnn ja rõõm,
kui kaunis oled sa!

Pealinn:

Rahvaarv: **1 340 000**

President:

Peaminister:

Riigikeel:

Rahaühik:

Sünnipäev:

Taassünnipäev:

Eesti lipu päev: **4. juuni**

Emakeelepäev:

3. Täienda teksti teabekaardi ja loetu abil.

Eestimaa on minu Eesti on (*missugune?*)

riik Euroopas. Eestis elab pisut üle ühe inimese. Eesti riiklikud

sümbolid on:, ja

Eesti rahvussümbolid on, ja

..... Meie rahvusvärvid on,

ja

4. Kas tead, kes on need tuntud eestimaalased? Ühenda paarid. Räägi, mida nendest tead.

Kaido Höövelson (Baruto)	PRESIDENT
Toomas Hendrik Ilves	
Andrus Veerpalu	RALLISÕITJA
Arvo Pärt	
Carmen Kass	SPORTLANE
Jüri Jaanson	
Kristina Šmigun-Vähi	MODELL
Lennart Meri	HELILOOJA
Kaia Kanepi	
Markko Martin	LAULJA
Kerli Kõiv	

5. Värv kaardil kodumaakond. Märgi kaardile koduhoht.

6. Täida lüngad. Vajadusel palu õpetajalt abi.

Eesti koosneb (mitmest?) maakonnast.

Iga maakond on jagatud linnadeks ja valdadeks.

Mina elan maakonnas.

Meie maakonna keskuseks on

Minu kodu asub (linnas/vallas).

7. Kes on sinu kodukoha tuntud inimesed? Täida tabel

KES?	Millega on tuntuks saanud?

13

JÜRI JAANSON

Jüri Jaanson (14. oktoober 1965, Tartu) Eesti sõudja ja poliitik

Pikkus: 192 cm

Haridus: Viljandi 4. Keskkool

Treenerid: Anne Freimuth, Mihkel Leppik, Tatjana Jaanson

Elukoht: Pärnu

Perekond: abikaasa Tatjana, 2 tütart

Eesti aasta sportlane: 1990, 1995, 2004

JÜRI JAANSONI PARIMAD TULEMUSED

OLÜMPIAMÄNGUDEL

On osalenud kuuel olümpial.

MEDALID	AASTA	TOIMUMISKOHT
HÕBEMEDAL	2004	Ateena
HÕBEMEDAL	2008	Peking

MAAILMAMEISTRIVÕISTLUSTEL

Maailmameistrivõistlustel on osalenud 14 korda.

PRONKSMEDAL	1989	Sloveenia
KULD maailmameister	1990	Tasmaania
HÕBEMEDAL	1995	Tampere
PRONKSMEDAL	2005	Jaapan
PRONKSMEDAL	2007	München

JÜRI JAANSON

1965. aasta 14. oktoobril sündis Jaansonite perre poisslaps, kelle nimeks sai Jüri. Poiss arenes ja kasvas nagu temaealised lapsed ikka, oli füüsiliselt tugev. Siiski tundus perele, et poiss ei kuule hästi. Vaatamata sellele rääkis poiss hästi ja luges väiksena väga palju. Ema viis viieaastase Jüri arsti juurde ja siis selgus, et poisil on tugev kuulmislangus. Vanemad muretsesid Jürile kuuldeaparaadi, kuid see oli tülikas ja kasutu. Esimese enam-vähem korraliku kuuldeaparaadi sai Jüri alles 12-aastaselt. Jüri nägemine oli halb ja ta sai üsna varakult endale prillid. Mingil ajal muutus nägemine nii halvaks, et arst keelas Jüril mõneks ajaks lugemise.

Jaansonite pere elas Viljandis, kuid Jüri esimeseks kooliks sai Tartu Hiie kool. Viljandist Tartusse sõitis Jüri bussiga. Sõidu ajal treenis poiss peastarvutamise oskust – matemaatika oli tema lemmikaine. Jüri sai Hiie koolis edukalt hakkama ning perekond otsustas, et poiss õpib edasi kodulinna koolis. Õpetajad suhtusid temasse kannatlikult ja poiss harjus peagi uue kooliga. Jüri luges väga palju, kirjutas häid kirjandeid ning sai ka teistes ainetes hästi hakkama.

Jüri oli pikka kasvu, tugev, vastupidav ja sportlik poiss. Ta otsustas hakata käima suusatreeningutel. Poiss harjutas isegi kaks korda päevas. Treeneritel ei olnud temaga kerge, sest halb kuulmine häiris ka tasakaalu. Vaatamata töökusele ja pidevale treeningule, ei jõudnud poiss suusatamises paremate hulka.

15-aastasena lahkus Jüri suusatrennist ja hakkas otsima spordiala, mis talle paremini sobiks. Vaegkuulmise tõttu ei sobinud poisile meeskonnamängud. Ta proovis tegeleda kergejõustikuga, kuid ka see ei sobinud tugevakasvulisele noormehele.

Siis kuulis Jüri, et pikki poisse oodatakse sõudetreeningutele. Jüri läkski proovima. Peagi tundus talle, et treeningud on liiga kerged ja ta harjutas ise veel lisaks. Poisi ema sai teada, et sõudmine on Pärnus kõrgel järjel ja hakkaja noormees läks ka sellesse treeningrühma. Kuni keskkooli lõpetamiseni treenis Jüri nädala sees Viljandis ja reedel pärast koolitunde sõitis sõudetreeningutele Pärnusse. Pärast kooli lõpetamist hakkas Jüri elama ja treenima Pärnus.

Lisaks sõudmisele tegeles Jüri üldkehalise ettevalmistusega, jooksis, suusatas, ujus, tõstis kangi, sõitis jalgrattaga. Ta uskus, et muutub iga treeninguga

üha paremaks. Poisil oli soov tõestada, et vaatamata kuulmislangusele on ta sõudmises ikkagi kõige parem.

Juba 16-aastasena uskus Jüri Jaanson, et temast tuleb tippsportlane. Ta sõlmis oma venna Erkiga kirjaliku lepingu:

1. Käesolevaga kinnitan mina, Jüri Jaanson, et tulen maailmameistriks.

2. Käesolevaga kinnitan, et kui Jüri Jaanson tuleb maailmameistriks, siis mina, Erki Jaanson, hirnun end herneks.

Jüri Jaanson

Erki Jaanson

Teksti koostamisel on kasutatud raamatut G. Press „Jüri Jaanson. Sauruse tee”, 2011

1. Moodusta küsilaused ja esita need kaaslastele vastamiseks. Otsusta, kas saad vastata kohe (K), otsid vastust tekstist (T) või on tarvis lisateavet (L).

1. korda osales Jüri Jaanson olümpiavõistlustel? ☐

2. sai Jüri Jaansonist maailmameister? ☐

3. kooli lõpetas Jüri Jaanson? ☐

4. spordialadega tegeles koolipoiss Jüri? ☐

5. Jüri Jaansonist ei saanud tippsuusatajat? ☐

6. Eesti meistrivõistluste kuldmedalit on Jaansonil? ☐

7. oli Jaanson, kui ta lõpetas sportlaskarjääri? ☐

8. tegeleb Jüri Jaanson praegu? ☐

* Mis? * Millal? * Mitu? * Miks? * Kui vana? * Millega?

2. Täida tabel. Otsusta, kust leidsid vastuse.

KÜSIMUS	Vastuse allikas	Vastus
1. Millal on Jüri Jaanson sünnipäev?		
2. Mitme lapse isa on Jüri Jaanson?		
3. Mis on Jüri Jaanson kodulinn?		
4. Mis on Jüri venna nimi?		
5. Mis koolides on Jüri Jaanson õppinud?		
6. Mis linnas elas Jüri, kui käis Tartus koolis?		
7. Kui vana oli Jüri, kui ta lõpetas suusatreeningud?		
8. Millal Jüri andis vend Erkile võimaluse end herneks hirnuda?		
9. Mitu olümpiamedalit on Jüri Jaansonil?		
10. Mitu korda on Jüri Jaanson võistelnud maailmameistrivõistlusel?		
11. Mis värvi medaleid on Jüri Jaanson saanud kõige rohkem maailmameistrivõistlustel?		
12. Mis aastal valiti Jüri Jaanson esimest korda Eesti aasta sportlaseks?		

3. Jooni sõnad, mis iseloomustavad Jüri Jaansonit.

Jüri Jaanson on tagasihoidlik, edev, töökas, visa, järjekindel, jonnakas, tark, laisk.

4. Arutle.

1. Mis iseloomuomadused võisid viia sportlase võitudeni?
2. Miks Jüri Jaansonile ei sobinud mõned spordialad?
3. Mida Jüri tegi, kui ta ei saanud suusatamises häid tulemusi?
4. Mis oli Jüri soov sportlastee algul?
5. Miks oli tal vaja teha vennaga leping?
6. Mis tulemused kinnitasid, et Jüri Jaanson on edukas sportlane?

5. Loe vanasõnad. Märki, mis vanasõnad sobivad selle lugemispala juurde. Põhjenda.

- ☐ Visadus viib sihile.
- ☐ Kes palju teeb, see palju jõuab.
- ☐ Kes palju lubab, see vähe annab.
- ☐ Heal tööl käib tasu kannul.
- ☐ Ära kiida end ise, las teistel kiita.

6. Tee loetu põhjal kokkuvõte.

1. Mis on selles loos õpetlikku?
2. Kuidas saad aru sellest valemist:

ANNE + TÖÖ = TULEMUS

Võitle, ära anna!

3. Mis on Jüri Jaansoni edu võti? Põhjenda.

KUI ON SUUR TAHTMINE, SIIS VÕIB
IGA INIMENE EDU SAAVUTADA.

Vanal ajal kandsid inimesed jutte oma mälus ja jutustasid neid üksteisele. Seda oli lihtne teha, sest kuulaja viibis läheduses. Kuidas aga oma mõtteid ja jutustusi sündmustest säilitada? Esialgu võtsid inimesed appi joonistamise. Koopainimesed kasutasid **piltkirja**. Näiteks sõna „*hiv*” kirjutamise asemel joonistasid nad kaljuseinale hirve. Lisaks koopaseintele jätsid nad teateid ka puukoortele ja kiviplaatidele.

Inimesed õppisid savinõusid tegema ja joonistasid nõudele pilte oma elust. Kirjutamise tarbeks olid ka saviplaadid, millele vajutati puupulgaga märgid. Savile ei saanud hästi pilte joonistada ja seetõttu mõtlesid inimesed välja kirjamärgid. Omavahel lepiti kokku, mida mingi märk tähendab. Kirjamärgid koosnesid üksikutest kriipsudest, mille kuju oli kiilutaoline. Seda kirja nimetati **kiilkirjaks**. Võib arvata, et tolle aja raamatud koosnesid suurtest „telliskivide” hunnikust. Saviraamatud olid haprad ja väga rasked, neid rikkus ka vesi.

Nutikad egiptlased hakkasid papüüruse-taime kiududest paberi sarnast materjali tegema. Nad kleepisid selle materjali tükid kokku ning keerasid rullidesse. Nii nägi egiptlaste raamatukogu välja nagu meie tapeedipood. Papüürus oli aga väga kallis kirjutusmaterjal ja ei säilinud kaua. Seetõttu otsisid inimesed materjali, mis oleks vastu- pidavam ja odavam.

Nahast lehtedega raamat on tuhandeid aastaid vana, kuid see sarnaneb välimuselt kõige rohkem tänapäeva raamatuga. Sellist nahka nimetati pärgamendiks. Kahjuks oli ka nahkne paber üsna kallid. Sel ajal kirjutasid inimesed käsitsi ja raamatuid oli väga vähe.

Tänapäeva raamatud on trükitud paberile. Hiinlased hakkasid umbes kaks tuhat aastat tagasi valmistama taimekiududest paberit. Siis kirjutati raamatud ikka käsitsi paberile. Umbes viissada aastat tagasi hakkasid sakslased raamatuid trükkima. Ka esimene eestikeelne raamat trükiti 1535. aastal Saksamaal.

V. Beekman „Kõnelev kaaslane”, Tallinn, 1961, lk 5–19

1. Vasta küsimustele teksti abil.

1. Mil viisil säilitasid koopainimesed oma jutustusi jahiretkedest?
2. Kuidas tekkis kiilkiri?
3. Millised võisid olla esimesed saviplaatidel kirjutatud raamatud?
4. Millest valmistasid paberi-taolist materjali egiptlased?
5. Millised võisid olla papüüruse-raamatud?
6. Millest valmistati pärgamenti?
7. Miks inimesed ei olnud rahul pärgamendist raamatutega?
8. Millest hakkasid hiinlased paberit valmistama?
9. Kus trükiti esimene eestikeelne raamat?

2. Leia, mis on pildil kujutatud. Kirjuta.

3. Leia tekstist ja loe iga pildi kohta vastavad laused.

4. Järjesta. Alusta kõige vanemast.

- ☐ pärgamendiraamatud
- ☐ saviraamatud
- ☐ koopajoonised
- ☐ paberraamatud
- ☐ papüüruserullid

saviraamatute valmistamine

5. Täienda tabelit. Kasuta teksti abi.

	Missugune oli materjal?	Millega kirjutati?
KOOPAJOONISED	kõva	värviline taimemahl
SAVITAHVLID		
PAPÜÜRUSE-RULLID	õhuke, paberi-sarnane	must taimemahl, pilliroosulg
PÄRGAMENT	kitse- või vasikanahk	värviline taimedest tehtud tint, pintsel, puupulgake
PABER	taimed, puit, riidekalts	tušš, tint, hieroglüüfe kirjutati pintsliga trükimasinad

6. Koosta tabeli põhjal küsimusi. Esita need kaaslastele vastamiseks.

Mis materjalile ?

Missugused omadused olid ?

Millega kirjutati ?

7. Koosta lühiuurimus erinevatest paberiliikidest.

1. Leia 3 paberilehte, mis on omadustelt (*sile, krobeline, pehme*) erinevad.
2. Kleebi paberitükid tabelisse.
3. Kirjuta juurde paberi omadused ning milleks neid kasutatakse.

Erinevad paberid

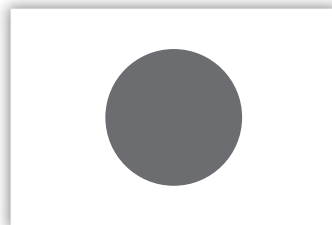
Näidis	Omadused	Kasutamine

15 MARUKI ÕPIB KIRJUTAMA

Jüri Raudsepa ainetel

Jaapan – tõusva päikese maa

Maruki on väike jaapani poiss. Ta elab Eestist väga kaugel. Kui meil on pime öö ja kõik lapsed magavad, läheb Maruki kooli. Tõusva päikese maal on siis hommik. Jaapanit nimetatakse tõusva päikese maaks.

Kõige rohkem hoolt ja vaeva nõuab Marukilt kirjutamine. Jaapani lapsed õpivad kirjakunsti mitu aastat. Jaapani keeles ei ole tähti, on vaid hieroglüüfid, mis meile näivad arusaamatute konksukestena. Koolis õpitakse selgeks umbes kaks tuhat hieroglüüfi. Selleks, et

hieroglüüf

hieroglüüfe hästi kirjutada, tuleb aga usinasti harjutada.

Kirjutada tuleb mitte sulepeaga, vaid väikese pintsliga. Huvitav on ka see, et Maruki ja kõik teised jaapani lapsed kirjutavad ülevalt alla või paremalt vasakule. Meie nii kirjutada ei tohi, keegi ei saaks siis midagi aru. Jaapani koolilaste vihikud on nagu kaunid pildid. Meie koolis oleks vist kõigil jaapani lastel kirjatehnika hindeks „viis”.

<http://www.miksike.ee/documents/main/lisa/1klass/1tahtede/maruki.htm>

1. Sobita lauselõpp küsisõnaga. Vasta küsimustele.

1. Kes	kirjutavad jaapani koolilapsed hieroglüüfe?
2. Kus	nimetatakse Jaapanit tõusva päikese maaks?
3. Miks	teeb jaapani kirja õppimise raskeks?
4. Millega	on Maruki?
5. Mis	Maruki elab?

ilus

2. Kirjuta 3. ja 4. küsimus. Vasta täislausega.

3. Miks?

.....

.....

4. Millega?

.....

.....

3. Tee kokkuvõte, kuidas jaapani lapsed õpivad kirjutama.

Loe tekstist vastavad laused.

- * mitu aastat
- * 2000 hieroglüüfi
- * väike pintsel
- * ülevalt alla
- * vasakult paremale
- * harjutamine teeb meistriks

4. Räägi oma kogemuste põhjal, kuidas eesti lapsed õpivad kirjutama.

- * Väikesed kirjatähed saavad selgeks
(mitmendas?) klassis.
- * Eesti tähestikus on (mitu?)
väikest kirjatähte ja (mitu?)
suurt kirjatähte.
- * Kirjutame (millega?)
.....
- * Tähti kirjutame vasakult
.....le.
- * Harjutamine teeb meistriks.

Minu kodu
Minu kodu kena on
ja armas on see ka.
Kallid on mul ema, isa,
vend ja õde ka.
Mu kassi nimi Lüssu
ja koera nimi Muri.
Mul kodus olla tore,
sest mul on vahva pere.

5. Kaur kirjutas selle loo põhjal ümberjutustuse.
Loe ja leia, kas loo sisu vastab pealkirjale. Põhjenda.

Maruki õpib kirjutama

*Jaapan asub Eestimaast väga kaugel.
Jaapan on tõusva päikese maa.*

*Kui Jaapanis on hommik, siis eesti lapsed
alles magavad. Selle maa kõige kuulsam
eestlane on sumomaadleja Baruto.*

*Jaapani kirjamärgid on hieroglüüfid. Neid
on umbes kaks tuhat ja nende selgeks
saamisele kulub mitu aastat. Hieroglüüfe
kirjutatakse paremalt vasakule ja ülevalt
alla.*

6. Mis võiks olla selle loo pealkiri?

KAS TEADSID, et

- * Jaapani riigipea on keiser.
- * Jaapani rahaühik on jeen.
- * jaapanlased on maailma kõrgeima elueaga rahvas.
Nende keskmine eluiga on 81 aastat.
- * Jaapanis on kohustuslik käia algkoolis ja põhikoolis.
Õppeaeg kestab kokku 9 aastat.
- * Jaapanist on pärit mitmed võitluskunstid, mida ka tänapäeval
harrastatakse (näiteks karate). Iidne ja rahvuslik spordiala on
sumomaadlus.
- * kõige kuulsam eestlane Jaapanis on sumomaadleja
Kaido Höövelson. Tema maadlejanimi on Baruto.

16 KOOMIKS ON JOONISTATUD LUGU

Sa lugesid sellest, kuidas inimesed püüdsid vanal ajal teistele teateid jätta. Esialgu joonistasid nad pilte kaljudele. Pildiridu võis joonistada veel puutükkidele ja -koortele. Nende piltide abil jutustasid vana aja inimesed lugusid oma elust. Esimesed piltlugudega raamatud ilmusid pärast seda kui hiinlased hakkasid paberit kasutama.

Tänapäevased koomiksid ilmusid esmakordselt Ameerika ajalehtedes ja ajakirjades. Koomiks on pildirida, milles on ühendatud nii tegelaste jutt kui ka pilt. Tegelaste sõnad on paigutatud jutumullidesse.

Üle maailma on tuntud Miki-Hiire, Muumi, Batmani [pätmän], Garfieldi [kaafiild] ja Fantoomi pildiseeriad. Paljude koomiksitate autoriks on olnud **Walt Disney** [uolt dizni]. Seda meest tuntakse eelkõige kui pikkade joonisfilmide loojat. Ülemaailmse kuulsuse saavutasid tema nii Miki-Hiire, Piilupart Donaldi, Pinocchio [pinokkio] kui ka Lumivalgekese ja Seitsme Pöialpoisi filmid. Walt Disney joonisfilmide kangelased elavad tänapäevalgi edasi paljudes koomiksites.

Eesti kunstnikest on koomikseid loonud Olimar Kallas, Teet Kuusmaa, Edgar Valter ja mitmed teised. Raamatukogust võid leida Teet Kuusmaa raamatu „Pontu ja Priidu” ja Edgar Valteri „Jahikoera memuaarid.”

1. Moodusta küsimusi ja esita kaaslastele vastamiseks.

* Kuidas? * Millele? * Mis? * Mida? * Kes? * Kellele?

2. Mõtle ja vasta.

1. Mis koomiksid on sulle tuttavad?
2. Kus oled koomikseid näinud?
3. Nimeta koomiksitegelasi.

3. Tutvu ajalehes ilmunud koomiksiga. Vali nendest üks ja löika välja. Kleebi see siia.

4. Mis sulle selle koomiksi juures meeldis? Jutusta seda lugu ka teistele.

5. Tuleta meelde, kuidas kilplased said nõukotta valguse. Räägi lühidalt.

6. Loe lühijutt.

Jänes läheb toidupoodi: „Kas teil sinepiküpsiseid on?”

„Ei ole,” vastab müüja.

Järgmisel päeval on jänes jälle platsis: „Kas teil sinepiküpsiseid on?”

„Ei ole,” vastab müüja.

Müüja räägib asjast kaupluse juhatajale: „Ostjad soovivad sinepiküpsiseid.”

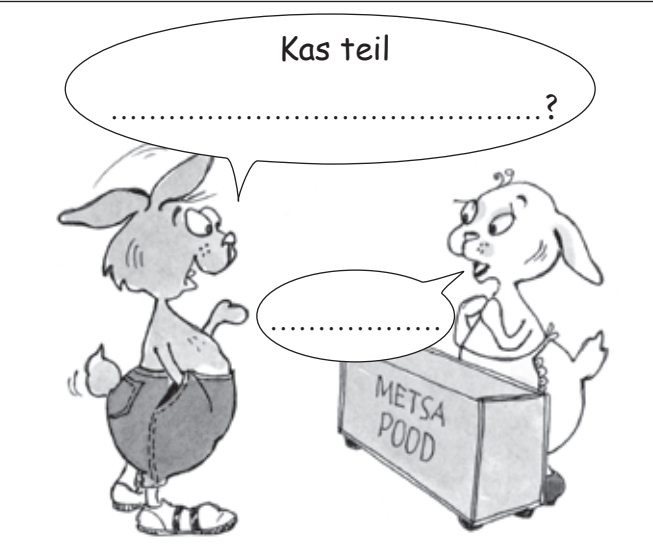
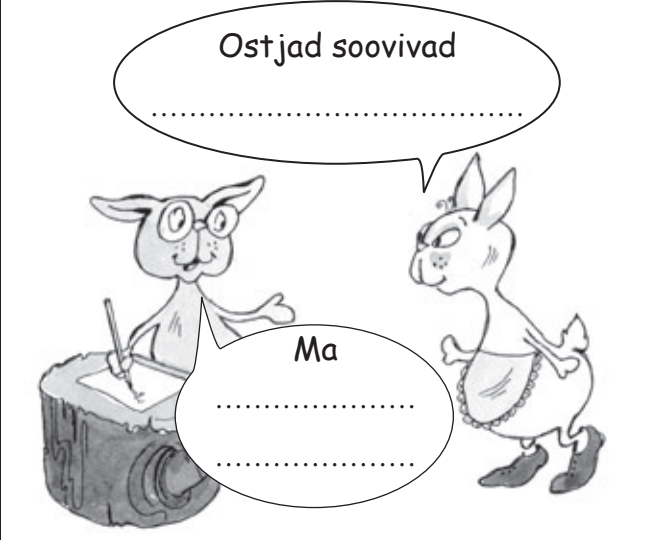
„Ma tellin homseks,” lausub juhataja.

Varsti ongi jänes jälle platsis. „Kas teil sinepiküpsiseid on?”

„On küll,” vastab müüja rõõmsalt.

„Öäk, kui vastik!” teatab jänes.

7. Täienda jutumullide teksti. Mõtle ja kirjuta koomiksile pealkiri.

Kas teil 	Kas teil
Ostjad soovivad Ma 	Kas teil Öäk,!

17 RICHARD JA RAAMATUD

Ada M. Soo

1. VÕISTLUS

Oli koolivaheaeg. Terve nädal polnud Richardit raamatukogus näha. Alles reedel saabus ta raamatukokku üsna räsitud ja lohaka väljanägemisega.

„Richard, mis juhtus?” küsis raamatukogu-tädi osavõtlikult. „Sa näed välja, nagu poleks end nädal aega pesnud. Mida sa ütleksid, kui mina selline välja näeksin?”

Richard mõtles, sügas oma räpase käega määrdunud põske. Ta otsustas, et pole siin midagi kõigile vaja lobisema hakata ja vaikis.

„Nüüd mine kraani alla ja küüri end puhtaks! Musti lapsi me raamatute juurde ei lase. Selge?”

Peagi oli Richard tagasi. Oli puhas ja nägi tunduvalt korrektsem välja.

„Mul on täna hästi palju õhukesti ja lühikesi raamatuid tarvis!”

„Või kohe õhukesti ja lühikesi, nõnda pole veel keegi küsinud! Teised küsivad ikka pealkirja või autori või siis sisu järgi. Miks sul nii kummaline soov on?”

„Meil on homme klassidevaheline võistlus, kes on kõige rohkem raamatuid lugenud. Mina võtaks kohe kolmkümmend tükki.”

Mis muud, kui poisi soov tuli täita. Mis te arvate, mis raamatud ta sai? „Tere, Jänkud!”, „Vallatud hiired”, „Kohmakas koerake”, „Õnnelik Kiisu”, „Lustakas buss”, „Lustakas lennuk”, „Preili Tibu”, „Karu-Kusti seiklused”, „Kassike ja Kakuke” ja nii edasi. Kokku 30 raamatut, mis tõepoolest olid kõik lühikese jutuga ja õhukesed, teisisõnu titekad.

1. Leia ja nummerda sobiv küsilause lõpp. Vasta küsimustele.

1. Mis	☐ raamatut Richard laenutas?
2. Miks	☐ raamatuid soovis Richard?
3. Missuguseid	☐ oli Richardil õhukesti raamatuid tarvis?
4. Milleks	☐ Richard ei saanud kohe raamatuid?
5. Mitu	☐ mulje Richardist jäi raamatukoguhoidjal?

2. Kirjuta 3. ja 5. küsimus. Vasta täislausega.

3. Missuguseid ?

Richard

.....

5. Mitu ?

Richard

3. Arutle.

1. Miks võis Richard olla raamatukokku tulles korratu välimusega?

2. Mida poiss sinu arvates valesti tegi?

3. Mida Richardil oleks olnud enne raamatukokku minekut tarvis teha?

4. Leia tekstist väljendid. Asenda sulgudes olevad sõnad.

1. Richard oli (*sasitud*) ja lohaka väljanägemisega.

2. Poisi käed olid (*kasimata*) ja põsed (*kriimulised*)

.....

3. Tädi arvas, et poiss pole end (*seitse päeva*) pesnud.

4. Raamatukogutöötaja arvates oli poisil tarvis end puhtaks (*pesta*)

.....

5. Pärast pesemist oli poiss palju puhtam ja tunduvalt (*korralikum*)

.....

5. Mis mulje oli raamatukogu-hoidjal Richardist. Kirjelda teksti abil ja oma kogemuste põhjal. Lisa tabelisse juurde omi mõtteid.

ENNE pesemist		PÄRAST pesemist

6. Mille järgi valisid lapsed raamatuid? Kirjuta.

RICHARD

.....

.....

.....

TEISED LAPSED

.....

.....

.....

7. Tee kokkuvõtte esimesest osast.

1. Mida tehakse raamatukogus?
 2. Missugustele lastele raamatukogust raamatuid ei laenutata?
 3. Miks peavad raamatukasutajad olema puhtad?
 4. Mis raamatuid sina meeleldi loed?
 5. Mis oli selles loos õpetlikku?
- Raamatuid tuleb vaadata ja lugeda puhaste

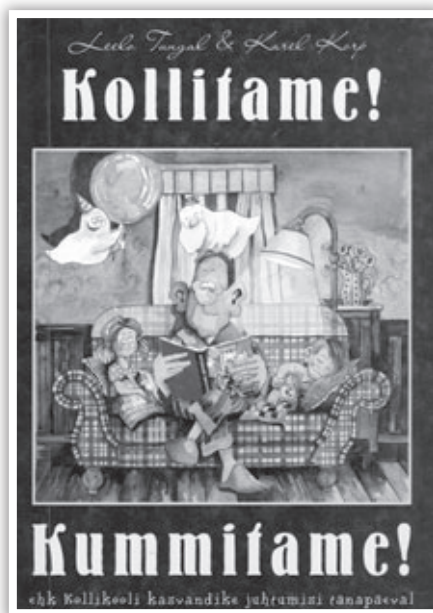
2. MEELDETULETUS

Möödus peaaegu terve kuu. Richardist polnud kippu ega kõppu. 30 raamatut oli raamatukogule tagastamata. Küllap pidi poiss oma klassikaaslaste käest raamatute lugemise kohta nii mõnegi ironilise märkuse kuulma. Raamatukogujuhtaja helistas ja tuletas poisile raamatute tagastamis-tähtaja möödumist meelde. Siiski ei tulnud raamatukokku mitte Richard, vaid tema ema. Ema tõi poja laenutatud raamatud tagasi ja viis poisile lugemiseks õpetaja poolt soovitatud raamatu – Leelo Tungla „Kollitame! Kummitame!”

Ema asetas raamatu Richardi kirjutuslauale ja ütles: „Raamatukoguhoidja palus sulle edasi öelda, et sa seekord lehenurki ära ei kortsutaks.”

„Ole mureta, ma ei puutu seda raamatut mitte sõrmeotsagagi. Võid hommepäev ta tagasi viia”, lausus täiesti tujutu ja morn koolijüts.

„Kuidas siis nõnda? Pidid ju homseks Leelo Tungla raamatu abiga kollitamise ja kummitamise selgeks õppima. Raamat kästi isegi kooli kaasa võtta.”

“No, olgu siis pealegi. Loen läbi. Jäta mind nüüd rahule, mul muresid niigi...”

Richard süvenes siiski raamatu lugemisse. Raamat meeldis poisile.

8. Leia ja nummerda sobiv küsilause lõpp. Vasta küsimustele.

1. Kui kaua	____	tagastas Richardi laenatud raamatud?
2. Mida	____	raamatu viis ema raamatukogust Richardile?
3. Kes	____	hoidis Richard raamatuid enda käes?
4. Mis	____	töötaja tegi, et poisilt raamatuid tagasi saada?
5. Mida	____	suhtus Richard uude raamatusse?
6. Milleks	____	raamatukoguhoidja palus Richardile öelda?
7. Kuidas	____	oli Richardil uut raamatut tarvis?

9. Kirjuta 3. ja 4. küsimus. Vasta täislausega.

3. Kes ?

.....

4. Mis ?

.....

10. Leia tekstist väljendid. Asenda sulgudes olevad sõnad.

1. Nädalad möödusid, aga Richardist polnud (*midagi kuulda*)

.....

2. Poisil oli 30 raamatut raamatukokku (*tagasi toomata*)

.....

3. Tädi arvas, et küllap tegid teised lapsed Richardile „titekate” lugemise eest

(*pilkava*) märkuse.

4. Raamatukoguhoidja tuletas poisile (*telefoni teel*) meelde, et

raamatud on vaja (*tagasi tuua*)

5. Ema ütles poisile, et raamatulehti ei tohi (*väänata*)
6. Richardile noomimine ei meeldinud ja ta oli seetõttu (*mossis*)
..... ja tujutu.
7. Kui Richard (*keskendus*) raamatu lugemisse, hakkas
talle raamat „Kollitame! Kummitame!” meeldima.

11. Tee kokkuvõte teisest osast. Vasta küsimustele.

1. Kui kaua tohib laenatud raamatuid enda käes hoida?
2. Miks tuleb raamat õigeaegselt tagastada?
3. Mida tuleb teha, kui ei jõua raamatut läbi lugeda?
4. Miks Richard ei läinud raamatuid tagasi viima?
5. Miks Richard ei tahtnud uut raamatut lugeda?
6. Mis oli selles loos õpetlikku?

Laenutatud raamatud tuleb õigeaegselt

3. TAASKOHTUMINE

Möödus nädal. Richard läks raamatukokku. Ühtlasi tagastas ta ka raamatu „Kollitame! Kummitame!”. Poiss oli uhke oma lugemiselamuse üle ja lausus raamatukogu töötajale: „Ma sooviksin kohtuda Leelo Tunglaga.”

Raamatukoguhoidja vastas: „Kahjuks pole see võimalik. Leelo Tungal elab Tallinnas ja käib väga harva Tartus.”

Nüüd pöördus Richard uue palvega raamatukogutädi poole: „Sooviksin lugeda veel mõnda raamatut, mille Leelo Tungal on kirjutanud.”

Raamatukoguhoidjal oli meeles veel 30 raamatu laenutus. Sellepärast tõi ta poisile raamatud „Pörsas Pamp”, „Pörsapõli”, „Tondu” ja „Koera elu”.

Richard oli veidi solvunud nende titekate üle, kuid ei öelnud midagi muud kui: „Tore. Palun mõni paksem lugu kah.”

„Siin on sulle „Barbara ja suvekoerad.” Kui see sulle meeldib, siis võid järgmine kord saada sellele järje „Barbara ja sügiskoerad”.”

12. Moodusta küsimused ja esita need kaaslastele vastamiseks.

- * Kui kaua? * Millele? * Mida? * Miks? * Kellele?
- * Kes? * Kus?

13. Leia tekstist lähedase tähendusega sõnu.

- viis tagasi –
- nauding lugemisest –
- ütles –
- õhukesed lasteraamatud –

14. Tee kokkuvõtte loetust. Põhjenda väiteid teksti abil.

- RICHARD**
- * eksis mõnede laenutusreeglite vastu
 - * oli räpane
 - * ületas laenutus-tähtaja
 - * kortsutas lehenurki

- RAAMATUKOGU-TÄDI**
- tegi märkuse
 - õpetas käitumist
 - valis raamatuid
 - ootas raamatute tagastamist
 - helistas ja tuletas meelde

- RICHARDI EMA**
- tagastas raamatud
 - ütles edasi raamatukogu-tädi soovi
 - soovitas lugeda
 - tuletas meelde

*LAPS ÕPIB OMA VIGADEST.
TÄISKASVANUD SUUNAVAD JA AITAVAD.*

MEENUTAME LOETUT

1. Otsusta pealkirja järgi, mis tekstiliigiga on tegemist. Ühenda.

MUISTEND

MUINASJUTT

KOOMIKS

LUULETUS

Õlekõrs, süsi ja uba
Kuidas Eestimaad kokku pressiti
Keisri uued rõivad
Mu isamaa, mu õnn ja rõõm
Viisk, põis ja õlekõrs
Miks on kase koor valge?
Sa oled nii väike, Eesti, mu kodumaa!

Mis lugude põhjal võiks joonistada koomiksi?

2. Vali ja märgista ✕-ga sobiv lauselõpp.

1. Eestimaal põldudel saab kasvatada

- ☐ lina.
- ☐ puuvilla.
- ☐ villa.

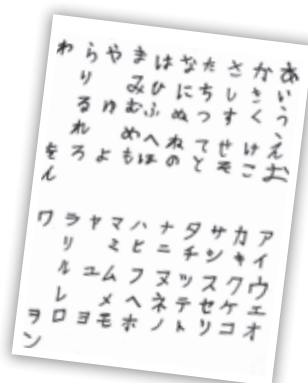

2. Siidi ja paberi leiutasid

- ☐ jaapanlased.
- ☐ hiinlased.
- ☐ eestlased.

3. Jaapani kirjamärgid on

- ☐ tähed.
- ☐ numbrid.
- ☐ hieroglüüfid.

4. Nahast valmistatud raamatu materjal oli

- ☐ paber.
- ☐ pärgament.
- ☐ papüürus.

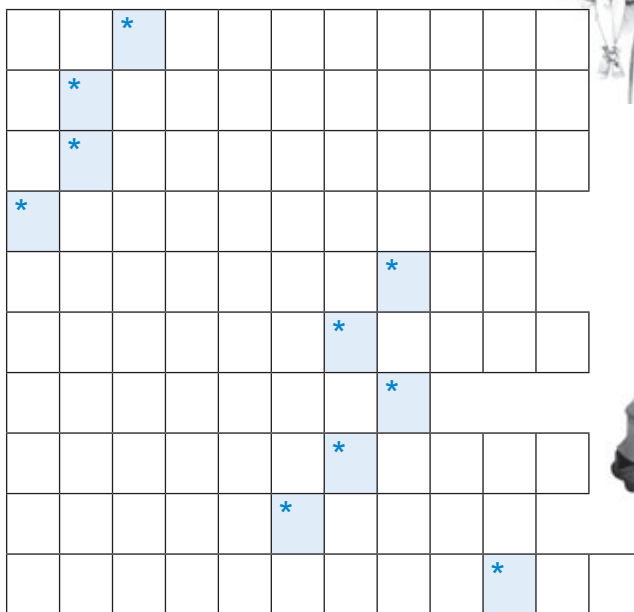

3. Otsusta, kas väide on õige või vale.

	Õige	Vale
1. Kesik on metssea rahvapärane nimetus.		
2. Täiskasvanud metssiga kaalub kuni 200 kilogrammi.		
3. Metssiga tarvitab toiduks linnumune, vihmausse, surnud loomi.		
4. Põdralehmal sünnib 1–2 pruunika titekarvaga varssa.		
5. Rahvas kutsub põtra metsauhkuseks.		
6. Põdrapulli silmahambad on kihvad.		

4. Järjesta tähed nii, et saad muinasjututegelaste nimed. Kirjuta need ruutudesse.

1. VAGEMIHELLU
2. NUHUTAKRIIT
3. KITSASMEENU
4. IRIINEMETS
5. PIIAPÖLOSS
6. MÜKSINEPUTA
7. NOORAÕIM
8. KOOREOKASSI
9. LIIAÖSILPI
10. TRIINADKSALL

1. Elas põialpoiste juures.
2. Kaotas ballilt tulles kinga.
3. Iti ja Kusti hoolealune.
4. Näkineid.
5. Päkapiikk.
6. Läks läbi metsa vanaema juurde.
7. Õel vana naine.
8. Uinuv kaunitar.
9. Lillehaldjas.
10. Sammalhabe, Kingpool ja Muhv.

Ülalt alla:

*-ga märgitud tähti ülalt alla lugedes saad veel ühe muinasjututegelase.

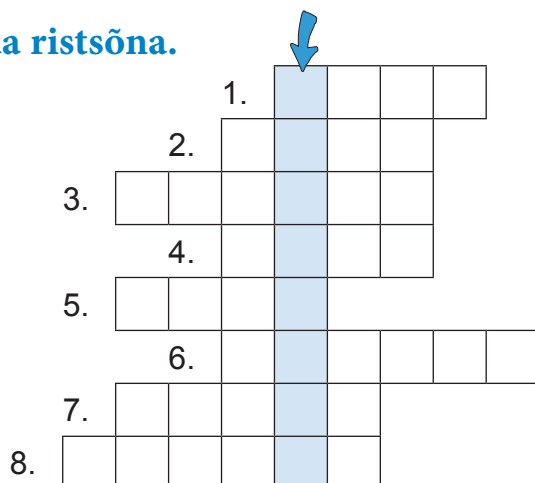

NUPUTA

2 Metssiga

3 Sea voodi

Lahenda ristsõna.

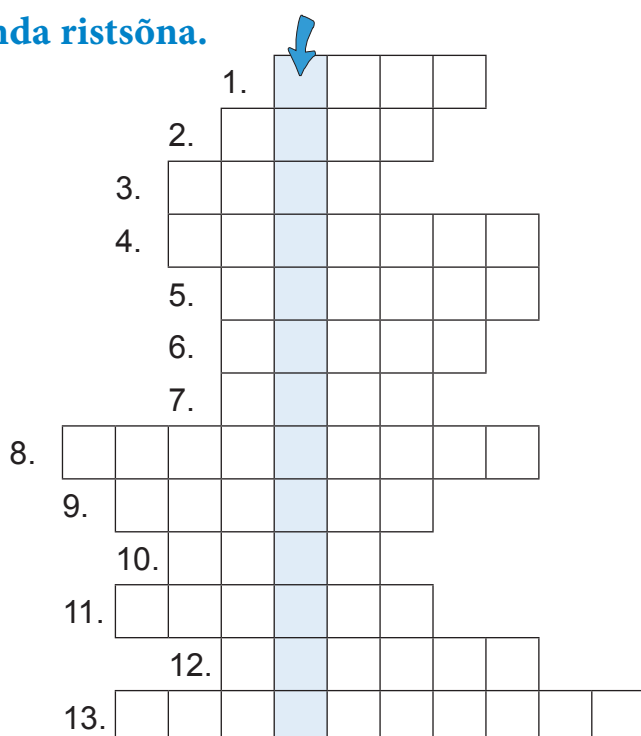
1. Isasloom.
2. Metssiga on jahi... .
3. Metssea vaenlased.
4. Rahvapärane nimetus.
5. Emasloom.
6. Kuldi silmahambad.
7. Metssiga on ...sööja.
8. Sea lapsed.

Ült alla: Metssiga kodustati ja temast arenes

4 Pöder

5 Hunt ja põder

Lahenda ristsõna.

1. Looma ülahuul ehk
2. Emasloom.
3. Peamine elukoht.
4. Põdralaps.
5. Rahvapärane nimetus.
6. Toit.
7. Isasloom.
8. Titekarva värvus.
9. ... on 10-20 aastat.
10. Vaenlane.
11. Ninaosa kuju.
12. Põdrapulli ehe.
13. Põdra rahvapärane nimetus.

Ült alla: Pöder on

.....

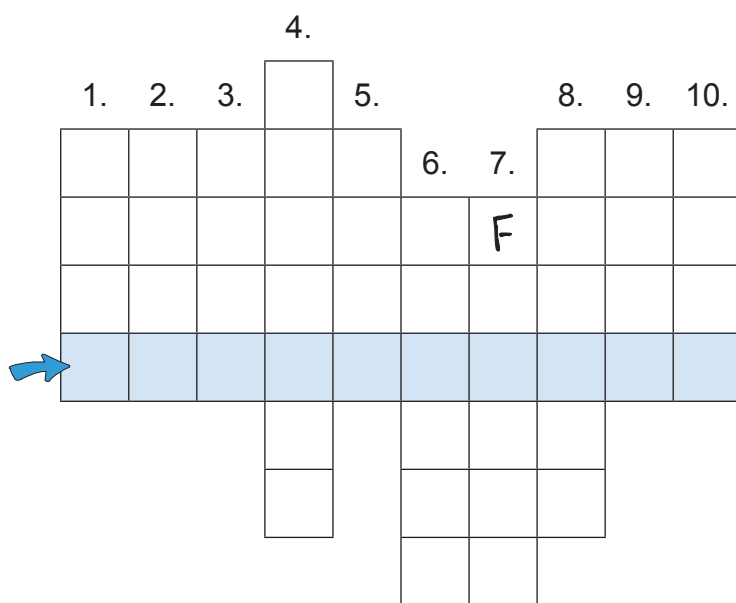
6. Mardi klass tegi rühmatööd

1. Leia ruudustikust tekstiilesemete nimetused.

sussid lips tanu särk
püksid kleit peapael
vest seelik tagi pluus

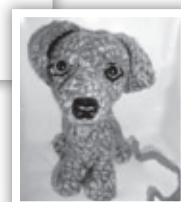
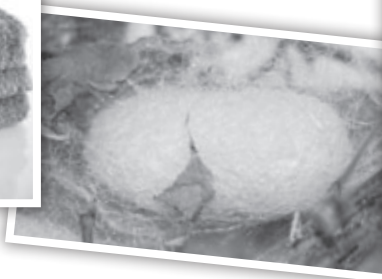
P	Ü	K	S	I	D	P
L	P	L	U	U	S	E
I	V	E	S	T	E	A
P	T	I	S	A	E	P
S	A	T	I	G	L	A
U	N	E	D	I	I	E
S	U	S	Ä	R	K	L

2. Lahenda ristsõna.

1. Peakate.
2. Mardi klassivend.
3. Ketrusvahend.
4. Taimne tekstiilkiud.
5. Loomne tekstiilkiud.
6. Siidiussi ümbritsev kate.
7. Puuvillane riidesort.
8. Koduloom.
9. Taimne tekstiilkiud.
10. Loomne tekstiilkiud.

Vasakult paremale:

1. Järgnevasse juttu on peidetud 11 muinasjutu pealkirja.

Leia need ja markeeri.

Kell oli kolm. Karu Triinu nägi kummalist und. Ta jalutas lumivalge keebiga metsas järve ääres. See oli ilus mets! Luiged ujusid järvel ja merineitsid laulsid. Siis kostis kõmisev äike, merineitsid kadusid nagu tina tuhka. Triinu jäi neile kurvalt järele vaatama. Aga juba lähenes eemalt keegi. Need olid kuninganna Lii ning päkapikud Hans ja Grete. Triinu imetles kuningannat: „Te olete lausa kaunitar ja koletiseks on teil selline mees!” Daami näole tõusis puna. Mütsikegi ei suutnud seda õhetust varjata. Gretel oli välja väänatud põial. Lii, siil ja Triinu aitasid ta istuma. Hans pühkis pingilt lume. Kuninganna sai nüüd jalgu puhata. Nende saabastega kas saigi enam edasi minna?

2. Kas leidsid muinasjuttude pealkirjad? Märki ☐ sisse x.

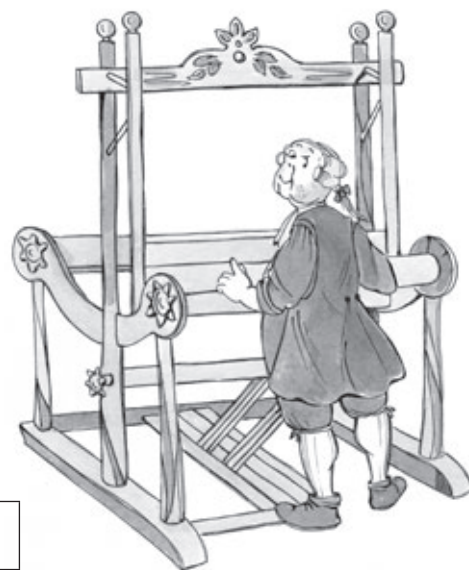
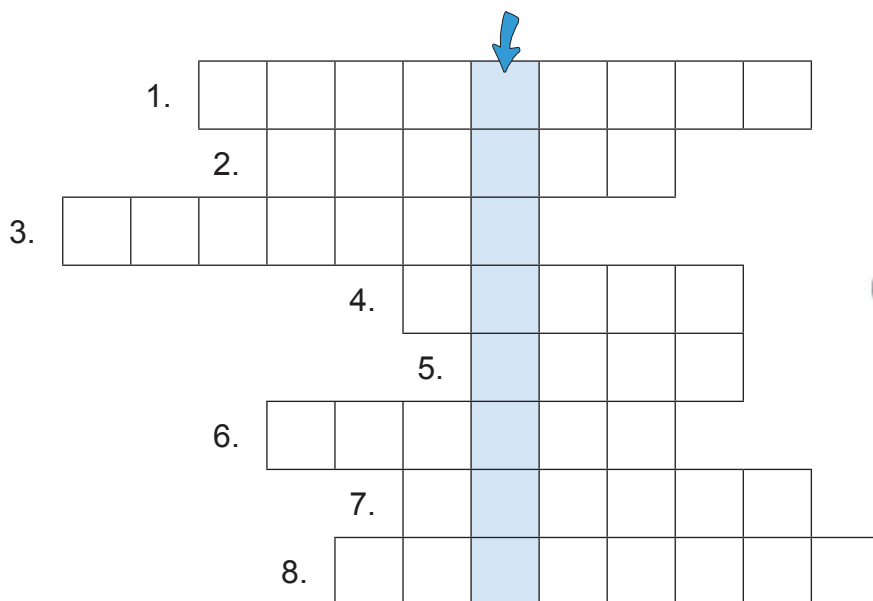
☐ Kolm karu	☐	☐
☐ Lumivalgeke	☐	☐
☐ Merineitsi	☐	☐
☐ Metsluiged	☐	☐
☐ Tuhkatriinu	☐	☐
☐ Hans ja Grete	☐	☐
☐ Kaunitar ja koletis	☐	☐
☐ Punamütsike	☐	☐
☐ Pöial-Liisi	☐	☐
☐ Lumekuninganna	☐	☐
☐ Saabastega kass	☐	☐
☐ Nukitsamees	☐	☐

3. Mis muinasjutte nendest oled lugenud? Märki ☐ sisse L.

4. Mis filmi oled vaadanud? Märki ☐ sisse F.

8 Keisri uued rõivad

Lahenda rist sõna.

1. Petiste kootud kanga omadus. 2. Keisri teenija.
3. Kangakudujad. 4. Kelm ehk 5. Kangas ehk
6. Valitseja. 7. Kangaspuud ehk kangas
8. Keisri ametnik.

Ülalt alla: Hans Christian
Taani muinasjutuvestja.

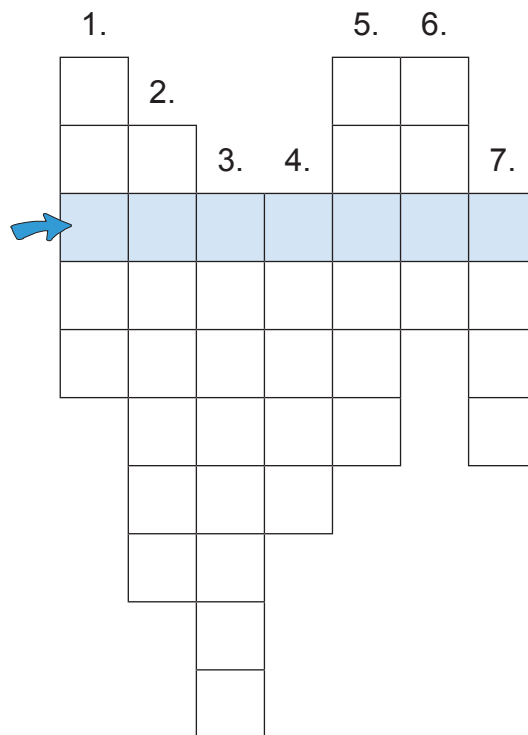
11 Kuudas Eestimaad kokku pressiti

1. Igas lauses on peidus üks Eesti linna nimi. Leia ja märgista.

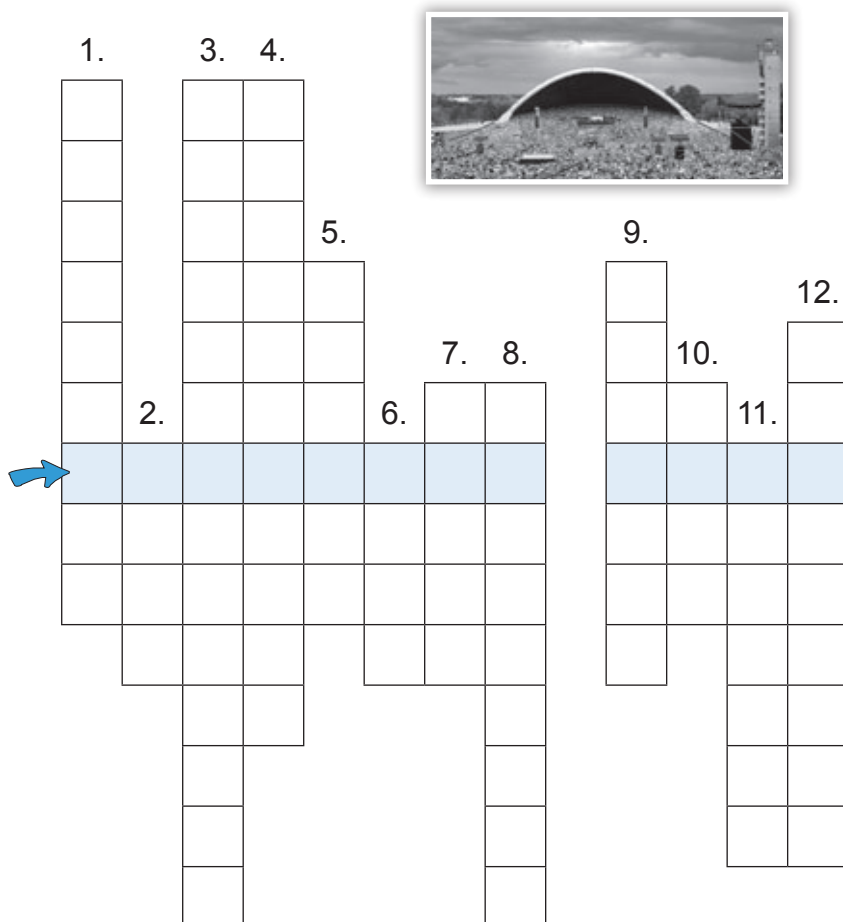
1. Ott, Artur ja Aune läksid Käärikule suusatama.
2. Margo aitas oma autoga Kristal linnast mööbli koju tuua.
3. Jalgrattamatkal lastele giidiks olnud ärimees tutvustas paberivabrikut.
4. 2001. aasta talv algas juba oktoobri lõpupäevil.
5. Liina hüüatas: „Oo, te pääsukesed oletegi varsti päral!”
6. „Võrukaela” lasteaia lapsed läksid kevadmatkale.
7. Kas tunned seda meest, kellel valgest vatist habe ees?

2. Paiguta lausetes olnud linnade nimed (Tallinn, Tartu, Valga, Võru, Otepää, Elva, Kallaste) ruudustikku. Saad lisaks veel ühe Eestimaa linna nime.

12 Eestlane olles on uhke ja hää ...

1. Riigipea.
2. Rahaühik.
3. Tähtpäev 24. veebruaril.
4. Endine president.
5. Eesti rahvusvärvid.
6. Suur rahvapidu.
7. Eesti pealinn.
8. Riigisümbol (pildil).
9. Eesti rahvuskivi.
10. Emakeel.

Vasakult paremale: Mina olen

14 Koopajoonistest trükitud raamatuni

15 Maruki õpib kirjutama

Aegade jooksul on kirjamärke kirjutatud paremalt vasakule, vasakult paremale, ülalt alla ja ka spiraalselt. Uuri neid tekste. Proovi, kas oskad neid lugeda. Loe nooltega märgitud suunas.

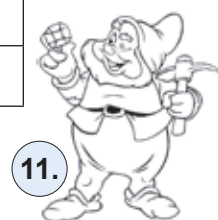
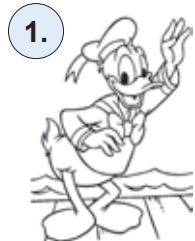
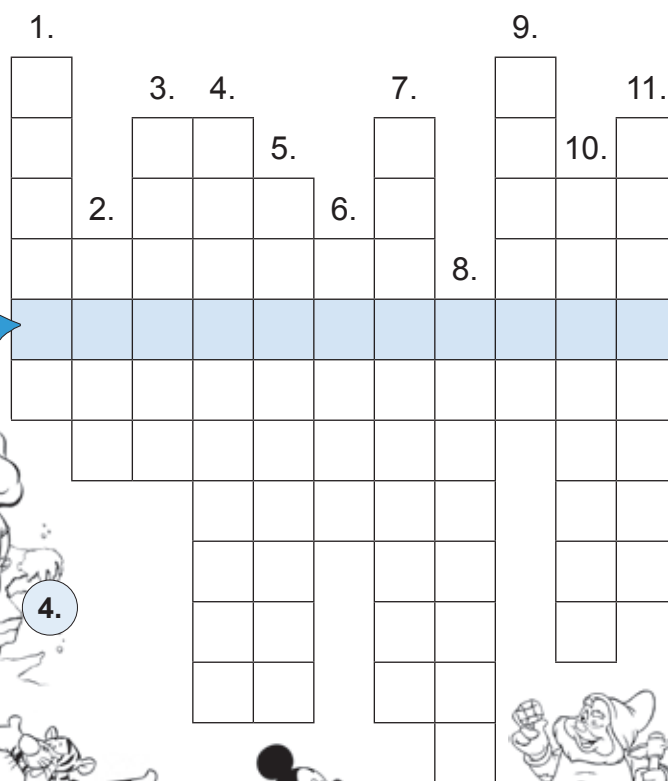
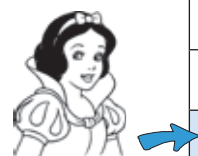
IREBAPDISATUIELDESALNIIH
ESIMIKKÜRDISATUIELDESALSKAS
ISTAILPATSAPSATUIELORIB

AJRIKTSILLES
ONVÄGARASKE
ADEGUL

K	V	S	K	K
U	E	I	Õ	Ä
I	E	I	I	S
T	L	S	K	I
R	E	K	R	T
Ü	I	I	A	S
K	T	R	A	I
K	U	J	M	
I	N	U	A	
M	T	T	T	
I	U	A	U	
S	D	T	D	
T		I		

16 Koomiks on joonistatud lugu

Kas tunnend neid koomiksita ja joonisfilmide tegelasi?

17 Richard ja raamatud

1. Kas tead, kes on raamatu autor? Ühenda.

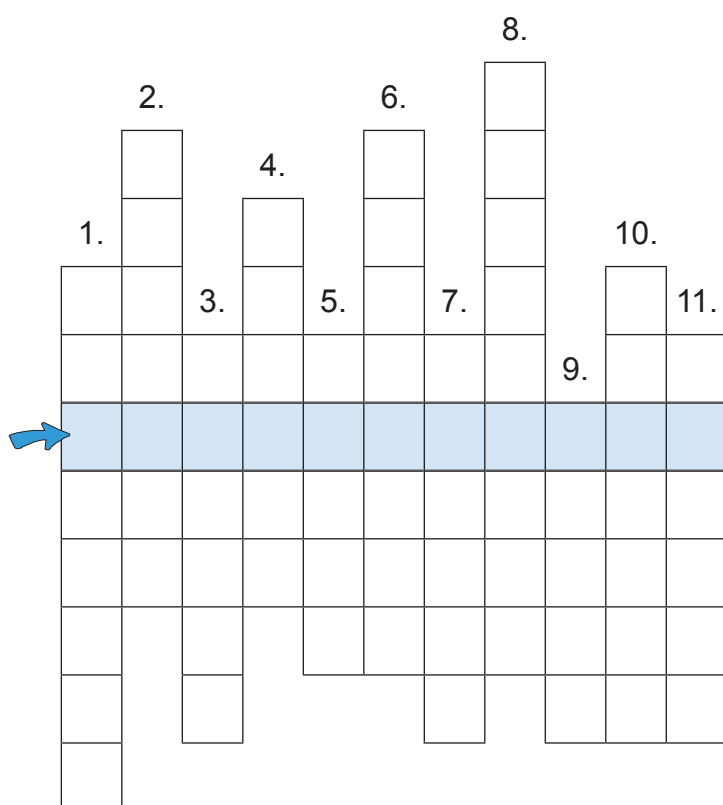
BULLERBY LAPSED
NOORPAGANA LOOD
NUKITSAMEES
SIPSIK
KUMMITAME! KOLLITAME!
KUNKSMOOR

Henno Käo
Leelo Tungal
Astrid Lindgren
Aino Pervik
Eno Raud
Oskar Luts

Kes nendest kirjanikest ei ole eestlane?

2. Lahenda ristisõna.

1. Inimene, kes kirjutab raamatuid.
2. Lugemispala tegelane.
3. Esimene kooliraamat.
4. Hääletu, aga räägib palju?
5. Materjal, millele trükitakse raamat.
6. Raamatupiltide joonistaja.
7. Eesti lastekirjaniku Leelo perenimi.
8. Koht, kus trükitakse raamatuid.
9. Kirjanik Lutsu eesnimi.
10. Lugemispaladega kooliraamat.
11. Missugused peavad olema raamatulugeja käed?

Vasakult paremale:

koht, mida külastas Richard.

3. Igas lauses on peidus ühe kirjaniku perenimi. Leia see ja kirjuta rea lõppu eesnime juurde ruutudesse.

1. Kui lähed keldrisse, palun too mett!

TIIA

--	--	--	--	--	--

2. Martinile tõi jõuluvana toreda mänguraudtee ja rongid.

ENO

--	--	--	--

3. Kuidas sa tohid tunni ajal kommi lutsida!

OSKAR

--	--	--	--

4. Leidsime mändide alt pruune männiriisikaid.

HELJO

--	--	--	--

5. Hõõrun neli munakollast vahule ja lisan taignasse.

HANDO

--	--	--	--	--	--

6. Rakvere Gümnaasiumi sümbol on tarkusetungal ehk tõrvik.

LEELO

--	--	--	--	--	--

KONTROLLI:

- * Kahe kirjaniku perenimed algavad T-tähega.
- * Kahe kirjaniku perenimed algavad R-tähega.
- * Üks perenimi algab M-tähega.
- * Üks perenimi algab L-tähega.

SÕNASELETUSI

1

kiunuv – vinguv, kriuksuv, niuksuv (heli)

regi – talvine sõiduvahend

rigisema – ragisema, krigisema

sume – pehme, mahe, leebe

sääl – seal, eemal, kaugemal

2

emis – emane siga

kesik – noor siga

kihvad – teistest hammastest pikemad hambad loomal (silmaahambad)

kult – isane siga

kärss – sea ninaosa

ninamik – looma ninaosa

turjal – küürul, seljaosal

3

ajas peale – mangus, lunis, palus

lebada – lamada, pikutada

padrik – tihnik, tihedalt kasvavate puudega raskesti läbitav mets

tustinud – tuhninud, sorinud, sobranud

videvik – hämarik, hämar aeg enne pimeduse saabumist

4

eelistab – peab paremaks, targemaks

kongus – kumer, allapoole käärdunud

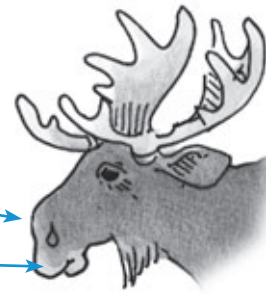
mokk – huul

põdralehm – emane põder

põdrapull – isane põder

põdravasikas – põdralaps

soostunud – soine, sooks muutunud märg pinnas

5

kurjustas – riidles, pahandas, ütles kurjalt

käratas – ütles vihaselt, kurjustas, prahvatas

nurus – noris, mangus, kauples, nuias

6

apteek – ravimite pood

flanell – puuvillase riide sort

frotee – puuvillase riide sort

grupp – rühm, salk, kamp

heie – kraasimise tulemus: kohev villalint

ketramine – heide töötlemine lõngaks

kookon – tupp, üks etapp siidiusside arengus

kraasimine – villa töötlemine, kohevaks muutmine,
tulemuseks on heie

kuprad – puuvilla- ja linataimede viljad

pleegitamine – kanga heledamaks muutmine päikese käes

sits – puuvillase riide sort

viltimine – heide töötlemine sooja vee ja seebiga, tulemuseks on vilt

7

mudilane – väikelaps, põngerjas, pisipõnn

mõtlik – on mõtetes, millegi järele mõtleb, endasse süvenenud

tõtlik – kiirustav

8

isand – tähtis mees, härra, saks, peremees

kangasteljed – kangaspuud, kangakudujate töövahend, millel kootakse riie

kangrud – kangakudujad

keiser – riigivalitseja, kroonikandja, majesteet

kelmid – sulid, petised

minister – kõrge riigiametnik, valitsuse liige

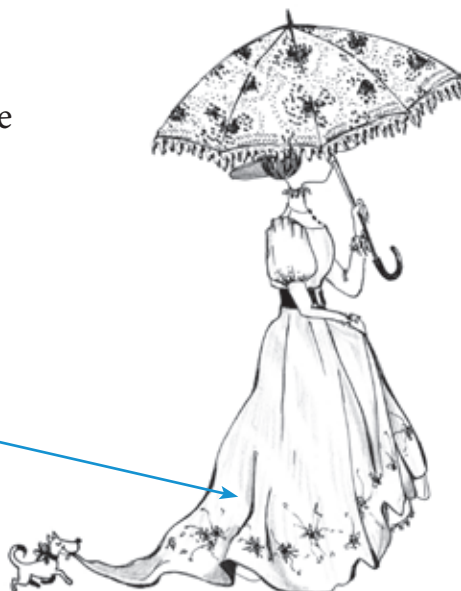
orden – aumärk, teenetemärk

osutasid – juhtisid millelegi tähelepanu,

näitasid (käega) suunda

slepp – rõiva pikk seljaosa

teener – teenija, käsutäitja

9

heitis hinge – suri ära, lahkus elust

koldest – tuleasemelt

langes – kukkus

pudenes – väike (kerge) asi langes maha, kukkus

purre – kitsas sild, sillake

rätsep – õmbleja

sisisema – sisinat tegema (nt kui tuline süsi vette kukub)

surmasuust pääsenud – väga ohtlikust olukorrast eluga pääsenud

tippis – kõndis kikivarvul, astus lühikeste sammudega

vats – kõht, magu

10

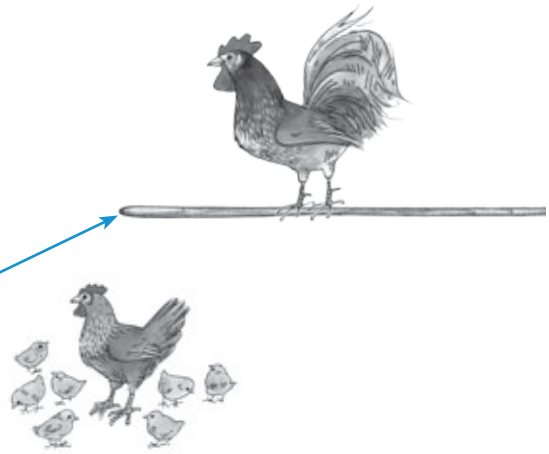
habras – õrn, rabe

laberik – lapergune, lapik

laevnik – laevajuht, meremees

viisk – puukoore ribadest punutud jalats

õrs – kõrgel asuv peenike puulatt

11

hing paelaga kaelas – suremas, hinge heitmas, elu ja surma piiril olema

jooksevad tühja – nurjuvad, ebaõnnestuvad, lähevad luhta

koomale – kokku, kokkupoole

laaned – põlismetsad, suurte puudega metsad

lausvihm – pidev vihmasadu

litsuma – vajutama, suruma, rõhuma, pressima

mügarad – kühmud, nukid, siin tekstis künkad

pressima – suruma, rõhuma, vajutama

viskas vempe – tegi vempe, vembutas

tembutas – tegi tempe

12

kaasmaalased – samas riigis elavad kodanikud, rahvuskaaslased, omamaalased

kodanik – elanik

kombed – tavad, harjumused, traditsioonid

13

hirnun – naeran laginal, naeran nagu hobune

kuuldeaaparaat – seade, mis muudab helid kõrvas tugevamaks

kuulmislangus – halb kuulmine, vaegkuulmine

vaegkuulmine – halb kuulmine, kuulmislangus
ülbe – upsakas, tähtis, ennast täis, kõrk, suureline

14

egiptlased – Egiptuses (Aafrikas) elavad kodanikud

haprad – õrnad, rabedad, pudedad

kandsid mälus – hoidsid meeles

papüürus – Aafrika järvede ja jõgede kallastel

kasvav pikk, tugev, 4–5 meetri kõrgune kõrkja

sarnane taim, millest valmistati kirjutusmaterjali

pärgament – töödeldud loomanahk, millele kirjutati ja

millest valmistati raamatuid

säilitada – alles hoida

15

hieroglüüfid – (jaapani) kirjamärgid, tähistavad silpi või sõna

jeen – Jaapani rahaühik

karate – Jaapani päritolu võitluskunst

sumomaadlus – Jaapani rahvuslik maadlusviis

愛 太陽

armastus

päike

17

irooniline – pilkav, nõökiv, tõgav

korrektsem – korralikum

lugemiselamus – nauding lugemisest

morn – sünge, tusane, halvas tujus, mossis

osavõtlikult – kaasa tundvalt

haletsedes – kaasa tundes

polnud kippu ega kõppu – polnud midagi temast kuulda, keegi ei teadnud midagi

räpane – määrdunud, kasimata, kriimus

räsitud – rebitud, katkutud, sasisud, sassis

süvenes lugemisse – luges huviga, innuga, keskendunult

tagastas – tõi tagasi, andis tagasi

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

ISBN 978-9949-9325-3-5

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Hariduslike erivajadustega
õpilaste õppevara arendamine